

โครงการทุนสนับสนุนการจัดทำตำราและหนังสือ
สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

หลักกฎหมาย ตัวเงิน

นุรัตน์ ปวนคำมา

Legal Principles of Bills,
Notes and Cheques

โครงการทุนสนับสนุนการจัดทำตำราและหนังสือ
สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ชื่อหนังสือ หลักกฎหมายตั๋วเงิน
Legal Principles of Bills, Notes and Cheques

ผู้แต่ง นุรัตน์ ปวนคำมา

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2564 จำนวน 5,000 เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

นุรัตน์ ปวนคำมา.

หลักกฎหมายตั๋วเงิน = Legal principles of bills, notes and cheques.--

เชียงราย : โครงการทุนสนับสนุนการจัดทำตำราและหนังสือ สถาบันนวัตกรรมการ
เรียนรู้ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2565.

524 หน้า.

1. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ -- ตั๋วเงิน. I. ชื่อเรื่อง.

346.096

ISBN 978-616-470-061-1

ผู้จัดพิมพ์ โครงการทุนสนับสนุนการจัดทำตำราและหนังสือ
สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
333 หมู่ 1 ตำบลท่าสุต อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100
โทรศัพท์: 0 5391 7897 ต่อ 8080
อีเมล: mlil@mfu.ac.th
เว็บไซต์: mlil.mfu.ac.th

ผู้จัดจำหน่าย บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน)

ออกแบบปก นางสาวผกากรอง ปิ่นทะนัน

ออกแบบรูปเล่ม นางสาวรุ่งอรุณ รุ่งรัตนกาล

พิมพ์ที่ สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ราคา 250 บาท

หนังสือเล่มนี้เป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น
ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

คำนิยม

กฎหมายลักษณะตัวเงินนับว่าเป็นกฎหมายอีกลักษณะหนึ่งที่ยากต่อการสร้างความเข้าใจสำหรับผู้ศึกษากฎหมาย ลำพังการอ่านบทบัญญัติกฎหมายแต่เพียงลำพังอาจไม่เข้าใจและไม่สามารถยกตัวอย่างประกอบได้เลย จำต้องอาศัยการอ่านคำอธิบายประกอบด้วยจึงจะทำให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

อาจารย์นุรัตน์ ปวนคำมา อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ซึ่งเป็นผู้บรรยายในรายวิชากฎหมายลักษณะตัวเงินได้เรียบเรียงหนังสือคำอธิบายเรื่อง “หลักกฎหมายตัวเงิน” ท่านผู้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ได้ให้เกียรติข้าพเจ้าให้เขียนคำนิยม ข้าพเจ้าเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่นิสิตนักศึกษาผู้ใช้หนังสือนี้และเป็นการกำลังใจให้ท่านผู้เรียบเรียงผู้เป็นศิษย์ที่ดีคนหนึ่งของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงยินดีเป็นอย่างยิ่ง

หนังสือเรื่อง “หลักกฎหมายตัวเงิน” เล่มนี้ ท่านผู้เรียบเรียงได้เขียนไว้ในคำนำว่า จะช่วยในการสร้างความเข้าใจและจัดระบบความคิดในแต่ละเรื่องของบทกฎหมายลักษณะตัวเงิน อีกทั้งยังมีวิธีการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายเพื่อเป็นแนวทางสำหรับนิสิตในการฝึกเขียนต่อไปด้วย เมื่อได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ข้าพเจ้าสามารถที่จะกล่าวได้ว่า ท่านผู้เรียบเรียงได้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อที่จะถ่ายทอดความเข้าใจในบทบัญญัติทางกฎหมายและทางปฏิบัติไปสู่ นิสิตของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยมุ่งหมายให้นิสิตที่ศึกษาในรายวิชากฎหมายลักษณะตัวเงินเกิดความเข้าใจ สามารถนำหลักเกณฑ์ทางกฎหมายไปบังคับใช้ได้ถูกต้อง ท่านผู้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ได้ค้นคว้าทั้งในด้านข้อกฎหมายและด้านการปฏิบัติอย่างครบถ้วน ทั้งนี้ท่านผู้เรียบเรียงคงเห็นว่าการกฎหมายลักษณะตัวเงินเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติอย่างมาก บางครั้งหลักกฎหมายและแนวปฏิบัติอาจจะแตกต่างกัน ท่านผู้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ก็ได้ให้แนวความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวไว้อย่างน่าสนใจและนิสิตควรนำไปวิเคราะห์ต่อยอดความคิดต่อไป นอกจากนั้นท่านผู้เรียบเรียงยังได้ยกประเด็นที่ยังเป็นปัญหาในข้อกฎหมายซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันจากตำราหรือหนังสือคำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงินที่เขียนหรือเรียบเรียงโดยอาจารย์ท่านอื่น ๆ มากกล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้อย่างละเอียดทุกประเด็นปัญหา รวมทั้งได้อ้างอิงแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่มีเป็นบรรทัดฐานอยู่อย่างครบถ้วน

ข้าพเจ้ามั่นใจว่าหนังสือคำอธิบายเรื่อง “หลักกฎหมายตัวเงิน” เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อนิสิตที่จะทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชากฎหมายว่าด้วยตัวเงินเป็นอย่างมากสมดังที่อาจารย์นุรัตน์ ปวนคำมา ได้กล่าวไว้ในคำนำของหนังสือเล่มดังกล่าว

ศาสตราจารย์พิเศษ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์

กันยายน 2564

คำนิยม

ผมเขียนคำนิยมนี้นิฐานะอาจารย์ซึ่งชื่นชมและประทับใจในงานวิชาการของลูกศิษย์ ซึ่งเคยได้มาเป็นผู้ช่วยทางวิชาการถึงสามปี

ท่านอาจารย์นุรัตน์ ปวนคำมา จบการศึกษาในระดับชั้นปริญญาตรีมาจาก มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง หลังจากนั้นได้เข้ามาศึกษาต่อในระดับชั้นบัณฑิตศึกษา ในคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในช่วงที่กำลังศึกษาท่านอาจารย์นุรัตน์ ได้รับการคัดเลือกจากคณะนิติศาสตร์ให้รับทุนการศึกษา เพื่อมาเป็นผู้ช่วยทางวิชาการของผม ทุนดังกล่าวนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้นักศึกษาที่มีความมุ่งมั่นสายวิชาการ ได้เข้ามาเรียนรู้ฝึกงานในอาชีพอาจารย์ เพื่อจะได้เป็นอาจารย์ต่อไปในอนาคต ในช่วงที่ท่านอาจารย์นุรัตน์ ได้มาเป็นผู้ช่วยทางวิชาการนั้น เธอรับภารกิจทั้งช่วยค้นคว้า เตรียมการสอน และช่วยทำหนังสือตราสารเปลี่ยนมือ กล่าวได้ว่าท่านอาจารย์นุรัตน์เป็นผู้มีบุญคุณต่อผมคนหนึ่งที่ได้ช่วยให้หนังสือตราสารเปลี่ยนมือของผมสำเร็จขึ้นด้วยดี เมื่อท่านอาจารย์นุรัตน์ สำเร็จการศึกษาเธอได้สานปณิธานในการทำงานทางวิชาการต่อ โดยกลับไปรับราชการที่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

หนังสือหลักกฎหมายตัวเงินที่ท่านอาจารย์นุรัตน์เขียนเล่มนี้ เป็นผลงานของอาจารย์ซึ่งมุ่งศึกษาในด้านนี้มานานปี ไม่ได้เร่งเขียนลวก ๆ และไม่ได้ลอกงานคนอื่นมา นอกเหนือจากนั้นยังมีเนื้อหาอ่านง่าย มีการนำเสนอที่ไม่น่าเบื่อ ชวนติดตาม ทำให้กฎหมายตัวเงินซึ่งเป็นยาขมสำหรับนักศึกษากลายเป็นขนมหวาน

ในฐานะอาจารย์ของผู้เขียน ผมขอชื่นชมที่เห็นผลงานดี ๆ ผลิออกมาและหวังว่าจะได้เห็นงานชิ้นอื่น ๆ อีกโดยเร็วในอนาคต

ศาสตราจารย์ ดร. สหธน รัตนไพจิตร
กันยายน 2564

คำนำ

ผู้เขียนได้เขียนหนังสือหลักกฎหมายตัวเงิน เพราะได้รับแรงบันดาลใจจากข้อความหนึ่ง มีใจความว่า “You can always edit a bad page. You can’t edit a blank page.” โดย Jodi Picoult ทำให้ผู้เขียนตัดสินใจที่จะเขียนหนังสือเล่มนี้ โดยเริ่มต้นจากการเป็นเอกสารประกอบการสอนรายวิชากฎหมายตัวเงินในปี พ.ศ. 2560 และพัฒนาจนกระทั่งเป็นหนังสือเล่มนี้ ในปัจจุบัน โดยเน้นให้อ่านง่ายและใช้ Mind Mapping ช่วยในการสร้างความเข้าใจและจัดระบบความคิดในแต่ละเรื่อง อีกทั้งยังมีวิธีการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายตัวเงินเพื่อเป็นแนวทางในการฝึกเขียนต่อไป

ในการนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณปรมจารย์ด้านกฎหมายตัวเงินทุกท่านที่ผู้เขียนได้อ้างอิงผลงาน และเป็นตำราที่ดียิ่งอย่างมาก อันได้แก่ ศาสตราจารย์จิติ ดิงศภักดิ์ ศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช ศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ อัครโรจน์ ศาสตราจารย์พิเศษ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ศาสตราจารย์ ดร.สทนต์ รัตนไพจิตร ศาสตราจารย์ประภาศ อวยชัย ศาสตราจารย์อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ และอาจารย์ประทีป เฉลิมภัทรกุล มา ณ โอกาสนี้ด้วย

การจัดเตรียมต้นฉบับ ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือที่วิพากษ์วิจารณ์ ช่วยค้นข้อมูล และทบทวนทุกข้อมติกับลายมืออันยุ่งเหยิงของผู้เขียน ได้แก่ คุณชนิตรา พวงอินทร์ คุณปฐตา รัชเสวะ คุณชัยภูวนุช นิยมวัฒนา คุณเวรกา ชัยประสิทธิ์ คุณอภิสร่า สกฤณา คุณอาทิตา เกิดสมกาล คุณวิรัชพัชร นานับแสนอนันต์ และคุณศิริพร คงอุตสาห์

นอกจากนั้น ผู้เขียนขอขอบคุณทุกคำถามและข้อสงสัยที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน จนทำให้ผู้เขียน ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมและมีประเด็นน่าสนใจเขียนลงในหนังสือเล่มนี้ในทุก ๆ ภาคการศึกษาที่ผ่านมา และขอขอบคุณโครงการทุนสนับสนุนการจัดทำตำราและหนังสือ สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงที่ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ตลอดจนขอขอบคุณคุณวิภา พันธนะบูรณ์ ที่ประสานงานในระหว่างขอรับทุนจนปรากฏเป็นหนังสือเล่มนี้

ท้ายสุดนี้ หากหนังสือเล่มนี้พอมีคุณงามความดีประดับวงการวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียน ขอมอบคุณงามความดีให้กับคุณปู่ คุณย่า คุณพ่อและคุณแม่ของผู้เขียนที่ให้อำนาจใจแก่ผู้เขียน ด้วยดีตลอดมา หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนยินดีจะรับไว้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป

นุรัตน์ ปวนคำมา
กันยายน 2564
ฟ้าหลังฝน ณ ดอยแม่

สารบัญ

บทที่ 1 ข้อความคิดเบื้องต้นว่าด้วยกฎหมายตั๋วเงิน	1
1.1 แนวความคิดว่าด้วยตั๋วเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ	2
1.1.1 ลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือ	2
1.1.2 ตั๋วเงินในฐานะที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือ	7
1.2 หลักกฎหมายเฉพาะในตราสารเปลี่ยนมือ	14
1.2.1 หลักสัญญาในตราสารเปลี่ยนมือ	14
1.2.2 หลักการโอนหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือ	21
1.2.3 หลักสุจริตในตราสารเปลี่ยนมือ	24
1.3 ภาพรวมของกฎหมายตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	30
บทที่ 2 หลักทั่วไปของกฎหมายตั๋วเงินส่วนต้น: บทเปิดเสร็จทั่วไป	35
2.1 ลักษณะของตั๋วเงิน	35
2.1.1 ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange: B/E)	36
2.1.2 ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory Note: P/N)	41
2.1.3 เช็ค (Cheque)	43
2.2 ข้อความที่เขียนลงในตั๋วเงินมีได้เฉพาะข้อความที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น	46
2.2.1 ข้อความที่กฎหมายกำหนดให้ต้องเขียน	49
2.2.2 ข้อความที่กฎหมายอนุญาตให้เขียนได้	54
2.3 คู่สัญญาในตั๋วเงิน	56
2.3.1 ลูกหนี้ในตั๋วเงิน	58
2.3.2 เจ้าหนี้ในตั๋วเงิน	90
2.4 วันผ่อน	100
2.5 ใบประจำต่อ	104
บทที่ 3 การพิสูจน์ความเป็นผู้ทรงตั๋วเงินโดยชอบด้วยกฎหมาย	107
3.1 การพิสูจน์ความเป็นผู้ทรงตั๋วเงินโดยชอบด้วยกฎหมายกรณีตั๋วเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน	108
3.1.1 ลักษณะของตั๋วเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน	108
3.1.2 วิธีการโอนตั๋วเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน	109
3.1.3 เกณฑ์การพิสูจน์ความเป็นผู้ทรงตั๋วเงินโดยชอบด้วยกฎหมายกรณีตั๋วเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน	119
3.1.4 ผลของการเป็นผู้ทรงตั๋วเงินโดยชอบด้วยกฎหมายกรณีตั๋วเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน	128
3.2 การพิสูจน์ความเป็นผู้ทรงตั๋วเงินโดยชอบด้วยกฎหมายกรณีตั๋วเงินชนิดผู้ถือ	133
3.2.1 ลักษณะของตั๋วเงินชนิดผู้ถือ	133
3.2.2 วิธีการโอนตั๋วเงินชนิดผู้ถือ	134
3.2.3 เกณฑ์การพิสูจน์ความเป็นผู้ทรงตั๋วเงินโดยชอบด้วยกฎหมายกรณีตั๋วเงินชนิดผู้ถือ	137
3.2.4 ผลของการเป็นผู้ทรงตั๋วเงินชนิดผู้ถือโดยชอบด้วยกฎหมายกรณีตั๋วเงินชนิดผู้ถือ	138

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4 ตัวแลกเงิน.....	141
4.1 การออกตัวแลกเงิน.....	141
4.1.1 ลักษณะของตัวแลกเงิน.....	141
4.1.2 รายการในตัวแลกเงิน	144
4.2 ดอกเบี้ยในตัวแลกเงิน.....	158
4.3 ความรับผิดชอบสัญญาของผู้ส่งจ่ายและผู้สละหลังตัวแลกเงิน.....	162
4.4 ข้อกำหนดคลังหรือจำกัดความรับผิดชอบของตนต่อผู้ทรงหรือข้อกำหนด ลดละหน้าที่ของผู้ทรง.....	167
4.4.1 ข้อกำหนดคลังหรือจำกัดความรับผิดชอบตนเองต่อผู้ทรงตัวเงิน	167
4.4.2 ข้อกำหนดลดละหน้าที่ให้แก่ผู้ทรงตัวเงิน.....	170
4.5 ข้อต่อสู้ของลูกหนี้ในตัวแลกเงินจะยกขึ้นอ้างต่อผู้ทรงตัวไม่ได้	172
4.5.1 ข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันระหว่างตนกับผู้ส่งจ่าย	173
4.5.2 ข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันระหว่างตนกับผู้ทรงคนก่อน	174
4.6 การสละหลัง	180
4.6.1 การสละหลังตัวแลกเงินที่มีข้อกำหนดห้ามเปลี่ยนมือ.....	184
4.6.2 การสละหลังกลับคืน.....	189
4.6.3 การสละหลังที่ระบุข้อความห้ามสละหลังสืบทอด.....	192
4.6.4 การสละหลังเมื่อสิ้นเวลาทำคำคัดค้าน.....	195
4.6.5 การสละหลังให้ตัวแทนเรียกเก็บเงิน	199
4.6.6 การสละหลังเพื่อจำหน่าย.....	202
4.7 การรับรอง	205
4.7.1 การยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง.....	206
4.7.2 วิธีการรับรอง.....	212
4.7.3 ประเภทของการรับรอง	218
4.7.4 ผลของการรับรอง.....	221
4.8 การอาวัล	223
4.8.1 วิธีการอาวัล	225
4.8.2 ผลของการอาวัล	229
4.9 การใช้เงิน.....	236
4.9.1 หลักเกณฑ์ของการใช้เงิน.....	236
4.9.2 ผู้ทรงยอมผ่อนเวลาใช้เงิน	247
4.9.3 การคุ้มครองผู้จ่ายที่ใช้เงินโดยชอบ	249
4.10 การสอดเข้าแก้หน้า	254
4.10.1 ผู้สอดเข้าแก้หน้า	254
4.10.2 ประเภทของการสอดเข้าแก้หน้า	256
4.10.3 การแข่งกันเข้าใช้เงินเพื่อแก้หน้า.....	267

สารบัญ (ต่อ)

4.11 สิทธิไต่เบี่ย.....	268
4.11.1 หลักเกณฑ์ของสิทธิไต่เบี่ย.....	270
4.11.2 การใช้สิทธิไต่เบี่ย.....	285
4.11.3 การลั่นสิทธิไต่เบี่ย.....	297
4.11.4 กรณียื่นตัวหรือทำคำคัดค้านล่าช้า.....	306
บทที่ 5 ตัวสัญญาใช้เงิน.....	310
5.1 การออกตัวสัญญาใช้เงิน.....	310
5.1.1 ลักษณะของตัวสัญญาใช้เงิน.....	310
5.1.2 รายการในตัวสัญญาใช้เงิน.....	311
5.2 การนำบทบัญญัติในเรื่องตัวแลกเงินมาใช้บังคับกับตัวสัญญาใช้เงิน.....	320
5.2.1 ตัวสัญญาใช้เงินที่ออกในประเทศ.....	320
5.2.2 ตัวสัญญาใช้เงินที่ออกมาจากต่างประเทศ.....	321
5.3 ความรับผิดชอบของผู้ออกตัวสัญญาใช้เงิน.....	323
5.4 การจดรับรู้.....	324
บทที่ 6 เช็ค.....	333
6.1 การออกเช็ค.....	333
6.1.1 ลักษณะของเช็ค.....	333
6.1.2 รายการในเช็ค.....	340
6.2 การนำบทบัญญัติในเรื่องตัวแลกเงินมาใช้บังคับกับเช็ค.....	345
6.2.1 เช็คที่ออกในประเทศ.....	345
6.2.2 เช็คที่ออกมาจากต่างประเทศ.....	347
6.3 การยื่นเช็คให้ธนาคารใช้เงิน.....	347
6.4 การใช้เงินของธนาคาร.....	356
6.4.1 ดุลพินิจของธนาคารในการใช้เงินตามเช็ค.....	357
6.4.2 ข้อห้ามธนาคารในการใช้เงินตามเช็ค.....	363
6.5 เช็คที่ธนาคารจดรับรอง.....	369
6.5.1 วิธีการจดรับรอง.....	369
6.5.2 ผลของการจดรับรอง.....	370
6.6 เช็คขีดคร่อม.....	374
6.6.1 การออกเช็คขีดคร่อม.....	375
6.6.2 ผู้มีสิทธิขีดคร่อมเช็ค.....	382
6.6.3 เช็คขีดคร่อมที่มีข้อความห้ามเปลี่ยนมือ.....	392
6.6.4 หน้าที่และความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คขีดคร่อม.....	397
6.6.5 การคุ้มครองธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คขีดคร่อม.....	399
6.6.6 การคุ้มครองธนาคารผู้เรียกเก็บเงินตามเช็คขีดคร่อม.....	401

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 7 อายุความ	405
7.1 อายุความฟ้องร้องบุคคลผู้ต้องรับผิดตามตัวเงิน	405
7.1.1 อายุความฟ้องผู้รับรองตัวแลกเงินและผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน	406
7.1.2 อายุความผู้ทรงฟ้องผู้สลักหลังและผู้ส่งจ่ายตัวเงิน	411
7.1.3 อายุความผู้สลักหลังฟ้องไล่เบี้ยกันเองหรือไล่เบี้ยผู้ส่งจ่าย	414
7.1.4 อายุความผู้ทรงฟ้องผู้รับอาวัลและผู้รับรองเข้าแก้หน้า	416
7.1.5 อายุความผู้รับอาวัลฟ้องบุคคลที่ตนประกันและบุคคลผู้ต้องรับผิดต่อบุคคลที่ตนประกัน	417
7.1.6 อายุความผู้ทรงฟ้องธนาคารผู้รับรองเช็ค	419
7.1.7 อายุความผู้ทรงฟ้องบุคคลผู้ลงลายมือชื่อโดยไม่มีฐานะ	420
7.2 อายุความสะดุดหยุดลง	423
7.2.1 โดยการกระทำของลูกหนี้	423
7.2.2 โดยการใช้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้	423
7.3 อายุความตัวเงินสิ้นไป ไม่ตัดสิทธิผู้ทรงตัวเงินฟ้องตามมูลหนี้อื่น	425
บทที่ 8 หลักทั่วไปของกฎหมายตัวเงินส่วนท้าย:	
ตัวเงินปลอม ตัวเงินถูกลักและตัวเงินหาย	429
8.1 ตัวเงินปลอม	429
8.1.1 ลักษณะของตัวเงินปลอม	430
8.1.2 ผลของตัวเงินปลอม	435
8.2 การแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในตัวเงิน	452
8.3 บทคุ้มครองธนาคารที่ใช้เงินโดยชอบ	468
8.3.1 ธนาคารได้ใช้เงินไปตามทางการค้าปกติ	469
8.3.2 ธนาคารได้ใช้เงินไปโดยสุจริตและปราศจากความประมาทเลินเล่อ	470
8.3.3 ธนาคารไม่มีหน้าที่นำสืบว่าตัวเงินนั้นมีการสลักหลังปลอมหรือสลักหลังโดยปราศจากอำนาจ	471
8.4 ตัวถูกลักและตัวเงินหาย	474
8.4.1 หน้าที่ของผู้ทรงตัวเงินเมื่อตัวเงินหายหรือถูกลัก	474
8.4.2 ผู้ทรงมีสิทธิขอให้ออกตัวใหม่	478
บทที่ 9 ถาป - ตอบกฎหมายตัวเงิน	480
9.1 แนวการเขียนตอบกฎหมายตัวเงิน	480
9.2 ตัวอย่างการเขียนตอบกฎหมายตัวเงิน	482
บรรณานุกรม	499
ดัชนีค้นคำ	501

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบของตราสารเปลี่ยนมือ	7
ภาพที่ 2 แสดงการสลักหลังเฉพาะ	23
ภาพที่ 3 แสดงการสลักหลังลอย	23
ภาพที่ 4 แสดงลักษณะตัวแลกเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน	39
ภาพที่ 5 แสดงลักษณะตัวแลกเงินชนิดผู้ถือ	40
ภาพที่ 6 แสดงลักษณะตัวสัญญาใช้เงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน	42
ภาพที่ 7 แสดงลักษณะเช็คชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน	44
ภาพที่ 8 แสดงลักษณะเช็คชนิดผู้ถือ	45
ภาพที่ 9 แสดงลักษณะของการลงลายมือชื่อกรณีปกติและการลงลายมือชื่อในฐานะตัวแทน	77
ภาพที่ 10 แสดงสาระสำคัญของมาตรา 901	78
ภาพที่ 11 แสดงสาระสำคัญของมาตรา 902	87
ภาพที่ 12 แสดงการเขียนใบประจำต่อ	105
ภาพที่ 13 แสดงลักษณะตัวเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน	109
ภาพที่ 14 แสดงองค์ประกอบของการสลักหลังเฉพาะ	110
ภาพที่ 15 แสดงลักษณะการสลักหลังเฉพาะ	111
ภาพที่ 16 แสดงองค์ประกอบของการสลักหลังลอย	112
ภาพที่ 17 แสดงลักษณะการสลักหลังลอย	112
ภาพที่ 18 แสดงลักษณะตัวเงินชนิดผู้ถือ	134
ภาพที่ 19 แสดงลักษณะตัวแลกเงิน	142
ภาพที่ 20 แสดงตำแหน่งรายการในตัวแลกเงิน มาตรา 909	158
ภาพที่ 21 แสดงลักษณะการรับรองตัวแลกเงิน	213
ภาพที่ 22 แสดงตำแหน่งรายการในตัวสัญญาใช้เงิน มาตรา 983	317
ภาพที่ 23 แสดงลักษณะเช็ค	336
ภาพที่ 24 แสดงลักษณะเช็คส่วนบุคคล	337
ภาพที่ 25 แสดงลักษณะเช็คขีดคร่อม	337
ภาพที่ 26 แสดงลักษณะแคชเชียร์เช็ค	338
ภาพที่ 27 แสดงลักษณะเช็คของขวัญ	338
ภาพที่ 28 แสดงลักษณะเช็คที่ธนาคารรับรอง	339
ภาพที่ 29 แสดงตำแหน่งรายการในเช็ค มาตรา 988	344
ภาพที่ 30 แสดงความแตกต่างของเช็คทั่วไป และเช็คขีดคร่อม	378
ภาพที่ 31 แสดงลักษณะเช็คขีดคร่อมทั่วไป	380
ภาพที่ 32 แสดงลักษณะเช็คขีดคร่อมเฉพาะ	381

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่ 33	แสดงการขีดคร่อมเช็คโดยผู้สั่งจ่าย.....	383
ภาพที่ 34	แสดงการขีดคร่อมเช็คโดยผู้ทรงเช็ค.....	385
ภาพที่ 35	แสดงการขีดคร่อมเช็คทั่วไปให้เป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะโดยผู้ทรงเช็คมาตรา 995 (2).....	386
ภาพที่ 36	แสดงการขีดคร่อมเช็คและเติมคำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” โดยผู้ทรงเช็ค มาตรา 995 (3).....	388
ภาพที่ 37	แสดงธนาคารขีดคร่อมเฉพาะ ให้ธนาคารอื่นเรียกเก็บ มาตรา 995 (4).....	390
ภาพที่ 38	แสดงธนาคารขีดคร่อมเฉพาะให้ธนาคารเรียกเก็บ มาตรา 995 (5).....	391

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	แสดงความแตกต่างของการโอนตราสารเปลี่ยนมือกับการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป	11
ตารางที่ 2	เปรียบเทียบสาระสำคัญของตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน เช็ค	45
ตารางที่ 3	แสดงรายการที่กฎหมายกำหนดให้เขียนในตั๋วแลกเงิน	49
ตารางที่ 4	แสดงรายการที่กฎหมายกำหนดให้เขียนในตั๋วสัญญาใช้เงิน.....	51
ตารางที่ 5	แสดงรายการที่กฎหมายกำหนดให้เขียนในเช็ค	52
ตารางที่ 6	แสดงรายการที่กฎหมายอนุญาตให้เขียนลงไปในตัวเงินได้.....	54
ตารางที่ 7	เปรียบเทียบมาตรา 900 วรรคสอง กับ มาตรา 9 วรรค 2.....	69
ตารางที่ 8	เปรียบเทียบลักษณะของการสลักหลังเฉพาะกับการสลักหลังลอย	119
ตารางที่ 9	แสดงความแตกต่างระหว่างตั๋วให้ใช้เงินเมื่อทวงถามและเมื่อได้เห็น.....	154
ตารางที่ 10	แสดงความแตกต่างของมาตรา 923 กับ มาตรา 917 วรรค 2	194
ตารางที่ 11	สรุปสาระสำคัญของมาตรา 932 และมาตรา 933.....	216
ตารางที่ 12	ข้อแตกต่างของการรับรองเปียงบ้ายอย่างมีเงื่อนไขกับการรับรองเปียงบ้ายบางส่วน.....	219
ตารางที่ 13	วิธีการอาวัลโดยสมัครใจ ตามมาตรา 939.....	226
ตารางที่ 14	สรุปรายการในตั๋วสัญญาใช้เงินและช้อยกเว้น.....	319
ตารางที่ 15	แสดงการนำบทบัญญัติในตั๋วแลกเงินมาใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงินตามมาตรา 985 วรรคหนึ่ง.....	321
ตารางที่ 16	แสดงการนำบทบัญญัติในตั๋วแลกเงินมาใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงินตามมาตรา 985 วรรคสอง	322
ตารางที่ 17	แสดงการนำบทบัญญัติในตั๋วแลกเงินมาใช้กับเช็ค ตามมาตรา 989 วรรคหนึ่ง	346
ตารางที่ 18	แสดงการนำบทบัญญัติในตั๋วแลกเงินมาใช้กับเช็ค ตามมาตรา 989 วรรคสอง.....	347
ตารางที่ 19	แสดงความแตกต่างของเช็คขีดคร่อมที่มีคำสั่งห้ามเปลี่ยนมือ.....	395
ตารางที่ 20	สรุปอายุความฟ้องบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบตามตั๋วเงิน	422
ตารางที่ 21	แสดงความแตกต่างของลายมือชื่อปลอมและลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ	432
ตารางที่ 22	แสดงความแตกต่างระหว่างมาตรา 1008 วรรคหนึ่ง และ มาตรา 905.....	451
ตารางที่ 23	หลักเกณฑ์การแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญแบบประจักษ์และไม่ประจักษ์	459

สารบัญผังตัวอย่าง

ผังตัวอย่างที่ 1	แสดงการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป	4
ผังตัวอย่างที่ 2	แสดงการโอนสิทธิในตราสารเปลี่ยนมือ	6
ผังตัวอย่างที่ 3	แสดงการใช้สิทธิติดตามเอาตัวเงินคืน	9
ผังตัวอย่างที่ 4	แสดงการโอนตัวเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน	10
ผังตัวอย่างที่ 5	แสดงการโอนตัวเงินชนิดผู้ถือ	11
ผังตัวอย่างที่ 6	แสดงหลักผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน	13
ผังตัวอย่างที่ 7	แสดงความสัมพันธ์ของคู่สัญญาตามหลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา	15
ผังตัวอย่างที่ 8	แสดงข้อจำกัดของหลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา	16
ผังตัวอย่างที่ 9	แสดงการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป	17
ผังตัวอย่างที่ 10	แสดงความสัมพันธ์ของคู่สัญญาที่อยู่ใกล้ชิดกัน	18
ผังตัวอย่างที่ 11	แสดงความสัมพันธ์ของคู่สัญญาที่อยู่ห่างไกลกัน	19
ผังตัวอย่างที่ 12	สรุปหลักสัญญาในตราสารเปลี่ยนมือ	20
ผังตัวอย่างที่ 13	แสดงการโอนหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือ	22
ผังตัวอย่างที่ 14	แสดงหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน	25
ผังตัวอย่างที่ 15	แสดงหลักผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน	26
ผังตัวอย่างที่ 16	แสดงหลักสุจริตในตราสารเปลี่ยนมือตามมาตรา 905	27
ผังตัวอย่างที่ 17	แสดงหลักสุจริตในตราสารเปลี่ยนมือตามมาตรา 916	29
ผังตัวอย่างที่ 18	สรุปความเกี่ยวพันของหลักกฎหมายเฉพาะในตราสารเปลี่ยนมือ	30
ผังตัวอย่างที่ 19	แสดงองค์ประกอบของตัวแลกเงิน	36
ผังตัวอย่างที่ 20	แสดงนิติสัมพันธ์ตามมูลหนี้เดิมระหว่างผู้ส่งจ่ายกับผู้จ่ายและผู้ส่งจ่ายกับผู้รับเงิน	37
ผังตัวอย่างที่ 21	แสดงองค์ประกอบของตัวสัญญาใช้เงิน	41
ผังตัวอย่างที่ 22	แสดงองค์ประกอบของเช็ค	44
ผังตัวอย่างที่ 23	แสดงข้อความที่กฎหมายไม่อนุญาตให้เขียนลงในตัวเงิน	47
ผังตัวอย่างที่ 24	แสดงการขาดข้อความที่กฎหมายกำหนดให้เขียนในตัวเงิน	53
ผังตัวอย่างที่ 25	แสดงข้อความที่กฎหมายให้เขียนลงในตัวสัญญาใช้เงิน	55
ผังตัวอย่างที่ 26	แสดงคู่สัญญาในตัวเงิน	57
ผังตัวอย่างที่ 27	แสดงการลงลายมือชื่อในตัวเงินในฐานะผู้แทนนิติบุคคล	60
ผังตัวอย่างที่ 28	แสดงบุคคลผู้ลงลายมือชื่อโดยถูกข่มขู่หรือหลอกลวง	61
ผังตัวอย่างที่ 29	แสดงการคุ้มครองผู้ทรงตัวโดยสุจริตแม้จะลงลายมือชื่อเพราะถูกข่มขู่หรือหลอกลวง	62
ผังตัวอย่างที่ 30	แสดงผู้ส่งจ่ายลงลายมือชื่อโดยไม่ทราบว่าเป็นเอกสารนั้นเป็นตัวเงิน	63
ผังตัวอย่างที่ 31	แสดงการคุ้มครองผู้ทรงตัวโดยสุจริตแม้ลงลายมือชื่อโดยไม่ทราบว่าเป็นเอกสารนั้นเป็นตัวเงิน ...	64
ผังตัวอย่างที่ 32	แสดงการหลุดพ้นความรับผิดชอบของผู้ไม่ได้ลงลายมือชื่อในตัวเงิน	65

สารบัญผังตัวอย่าง (ต่อ)

ผังตัวอย่างที่ 33	แสดงผู้ไม่ได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินไม่ต้องรับผิดชอบเป็นลูกหนี้ร่วม.....	66
ผังตัวอย่างที่ 34	แสดงลักษณะการลงลายมือชื่อในตั๋วเงิน	67
ผังตัวอย่างที่ 35	สรุปฐานะความรับผิดชอบของลูกหนี้ในตั๋วเงิน	73
ผังตัวอย่างที่ 36	แสดงความรับผิดชอบตามตั๋วเงินมากกว่า 1 ฐานะ	74
ผังตัวอย่างที่ 37	แสดงการลงลายมือชื่อของผู้แทนนิติบุคคลในตั๋วเงิน	78
ผังตัวอย่างที่ 38	แสดงการใช้สิทธิไต่เบี่ยของผู้ทรงตั๋วเงินกรณีผู้ลงลายมือชื่อเป็นบุคคลล้มละลาย.....	82
ผังตัวอย่างที่ 39	แสดงการใช้สิทธิไต่เบี่ยของผู้ทรงตั๋วเงินกรณีผู้ลงลายมือชื่อโดยไม่มีเจตนา.....	83
ผังตัวอย่างที่ 40	แสดงการใช้สิทธิไต่เบี่ยของผู้ทรงตั๋วเงินกรณีการลงลายมือชื่อของนิติบุคคล	84
ผังตัวอย่างที่ 41	แสดงการใช้สิทธิไต่เบี่ยของผู้ทรงตั๋วเงินกรณีการลงลายมือชื่อของนิติบุคคล	86
ผังตัวอย่างที่ 42	แสดงความแตกต่างระหว่างมาตรา 902 และ มาตรา 916	88
ผังตัวอย่างที่ 43	แสดงการครอบครองตั๋วเงิน.....	91
ผังตัวอย่างที่ 44	แสดงการไม่ได้ครอบครองตั๋วเงิน.....	91
ผังตัวอย่างที่ 45	แสดงการครอบครองตั๋วเงินแทนผู้อื่น.....	92
ผังตัวอย่างที่ 46	แสดงการเป็นผู้ทรงตั๋วเงินในฐานะผู้รับเงิน.....	94
ผังตัวอย่างที่ 47	แสดงการเป็นผู้ทรงตั๋วเงินในฐานะผู้รับสัณหลัง.....	94
ผังตัวอย่างที่ 48	แสดงการเป็นผู้ทรงตั๋วเงินในฐานะผู้ถือ.....	95
ผังตัวอย่างที่ 49	แสดงการเป็นผู้ทรงตั๋วเงินโดยการสืบสิทธิจากผู้ทรงตั๋วเงิน	96
ผังตัวอย่างที่ 50	แสดงการเป็นผู้ทรงตั๋วเงินเป็นผู้รับสัณหลังกลับคืน.....	98
ผังตัวอย่างที่ 51	แสดงผลของวันผ่อนตามมาตรา 903	101
ผังตัวอย่างที่ 52	แสดงผลของการผ่อนเวลาตามมาตรา 948	102
ผังตัวอย่างที่ 53	แสดงการเติมชื่อของตนเองลงในที่ว่างเหนือลายมือชื่อผู้สัณหลังลอย	114
ผังตัวอย่างที่ 54	แสดงการเติมชื่อบุคคลอื่นลงในที่ว่างเหนือลายมือชื่อผู้สัณหลังลอย	115
ผังตัวอย่างที่ 55	แสดงการสัณหลังตั๋วเงินต่อไปด้วยการสัณหลังลอยหรือสัณหลังให้บุคคลอื่น	116
ผังตัวอย่างที่ 56	แสดงการสัณหลังตั๋วเงินต่อไปด้วยการสัณหลังเฉพาะผู้รับเงิน.....	117
ผังตัวอย่างที่ 57	แสดงการส่งมอบตั๋วเงินได้รับโอนมาด้วยการสัณหลังลอย.....	118
ผังตัวอย่างที่ 58	แสดงการสัณหลังไม่ขาดสายกรณีสัณหลังเฉพาะ.....	121
ผังตัวอย่างที่ 59	แสดงการสัณหลังขาดสายกรณีสัณหลังเฉพาะ.....	122
ผังตัวอย่างที่ 60	แสดงการสัณหลังไม่ขาดสายกรณีการสัณหลังรายที่สุดเป็นสัณหลังลอย.....	124
ผังตัวอย่างที่ 61	แสดงการสัณหลังไม่ขาดสายกรณีมีการสัณหลังต่อจากสัณหลังลอย	125
ผังตัวอย่างที่ 62	แสดงตั๋วเงินขาดสายเพราะปลอมลายมือชื่อ.....	127
ผังตัวอย่างที่ 63	แสดงการขีดฆ่าคำสัณหลัง	130
ผังตัวอย่างที่ 64	แสดงผลของการขีดฆ่าคำสัณหลัง	130

สารบัญผังตัวอย่าง (ต่อ)

ผังตัวอย่างที่ 65	แสดงผลของการเป็นผู้ทรงตัวเงินโดยชอบด้วยกฎหมายกรณีตัวเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน...	132
ผังตัวอย่างที่ 66	แสดงการโอนตัวเงินชนิดผู้ถือ	135
ผังตัวอย่างที่ 67	แสดงการสลักหลังตัวเงินชนิดผู้ถือ.....	136
ผังตัวอย่างที่ 68	แสดงการเป็นผู้ทรงตัวเงินโดยชอบด้วยกฎหมายกรณีตัวเงินชนิดผู้ถือ	138
ผังตัวอย่างที่ 69	แสดงผลของการเป็นผู้ทรงตัวเงินโดยชอบด้วยกฎหมายกรณีตัวเงินชนิดผู้ถือ	139
ผังตัวอย่างที่ 70	แสดงองค์ประกอบของตัวแลกเงิน.....	142
ผังตัวอย่างที่ 71	แสดงการคิดอัตราดอกเบี้ยตามมาตรา 911	159
ผังตัวอย่างที่ 72	แสดงความแตกต่างระหว่างดอกเบี้ยมาตรา 911 กับ ดอกเบี้ยผิดนัด มาตรา 968 (2) ...	161
ผังตัวอย่างที่ 73	แสดงความรับผิดชอบตามสัญญาของผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังต่อผู้ทรงตัวเงิน	165
ผังตัวอย่างที่ 74	แสดงความรับผิดชอบตามสัญญาของผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังต่อผู้สลักหลังคนหลัง ซึ่งต้องถูกบังคับให้ใช้เงินตามตัวเงิน.....	165
ผังตัวอย่างที่ 75	แสดงการเขียนข้อกำหนดคลังของผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลัง	168
ผังตัวอย่างที่ 76	แสดงการเขียนข้อจำกัดความรับผิดชอบของผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลัง.....	169
ผังตัวอย่างที่ 77	แสดงการเขียนข้อกำหนดลดหน้าที่ของผู้ทรงตัวเงิน	171
ผังตัวอย่างที่ 78	แสดงข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันระหว่างตนกับผู้สั่งจ่าย	174
ผังตัวอย่างที่ 79	แสดงข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันระหว่างตนกับผู้ทรงคนก่อน	175
ผังตัวอย่างที่ 80	แสดงความสัมพันธ์ของคู่สัญญาที่เกี่ยวข้องกันโดยตรง.....	176
ผังตัวอย่างที่ 81	แสดงความสัมพันธ์ของคู่สัญญาที่ห่างไกลกัน	177
ผังตัวอย่างที่ 82	แสดงการคบคิดกันฉ้อฉลตามมาตรา 916.....	178
ผังตัวอย่างที่ 83	แสดงความสัมพันธ์ของผู้สลักหลังและผู้รับสลักหลัง.....	181
ผังตัวอย่างที่ 84	แสดงการสลักหลังมีเงื่อนไข.....	182
ผังตัวอย่างที่ 85	แสดงการสลักหลังโอนบางส่วน	183
ผังตัวอย่างที่ 86	แสดงลักษณะของการสลักหลังห้ามเปลี่ยนมือ	186
ผังตัวอย่างที่ 87	แสดงลักษณะของการสลักหลังกลับคืน	190
ผังตัวอย่างที่ 88	แสดงผลของการสลักหลังกลับคืน	191
ผังตัวอย่างที่ 89	แสดงการสลักหลังตัวที่มีข้อความห้ามสลักหลัง.....	193
ผังตัวอย่างที่ 90	แสดงกรณีไม่ทำคำคัดค้านและสลักหลังตัวเงิน.....	196
ผังตัวอย่างที่ 91	แสดงกรณีทำคำคัดค้านและสลักหลังตัว	197
ผังตัวอย่างที่ 92	แสดงการโอนตัวผู้ถือเมื่อตัวขาดความน่าเชื่อถือ.....	199
ผังตัวอย่างที่ 93	แสดงการสลักหลังให้ตัวแทนเรียกเก็บเงิน	201
ผังตัวอย่างที่ 94	แสดงการสลักหลังเพื่อจำนำ.....	204
ผังตัวอย่างที่ 95	แสดงผู้สั่งจ่ายกำหนดให้มีการยื่นตัวให้รับรอง.....	207

สารบัญผังตัวอย่าง (ต่อ)

ผังตัวอย่างที่ 96	แสดงผู้สกลหลังกำหนดให้มีการยื่นตัวเพื่อรับรอง.....	208
ผังตัวอย่างที่ 97	แสดงการยื่นตัวให้รับรองกรณีเป็นตัวเงินชนิดสั่งให้ใช้เงิน เมื่อสิ้นระยะเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่ได้เห็น	210
ผังตัวอย่างที่ 98	แสดงผลของการที่ผู้ทรงลงวันที่รับรองตัวเงินโดยไม่สุจริต.....	215
ผังตัวอย่างที่ 99	แสดงผู้ทรงตัวยอมรับเอาคำรับรองแต่เพียงบางส่วน	221
ผังตัวอย่างที่ 100	แสดงความรับผิดชอบของผู้รับรองตัวแลกเงิน.....	222
ผังตัวอย่างที่ 101	แสดงลักษณะของการอาวัล	224
ผังตัวอย่างที่ 102	แสดงการรับอาวัลโดยผลของกฎหมาย	227
ผังตัวอย่างที่ 103	แสดงความรับผิดชอบของผู้รับอาวัล	229
ผังตัวอย่างที่ 104	แสดงข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับอาวัลเพราะเหตุผู้ทรงทำผิดแบบระเบียบ.....	231
ผังตัวอย่างที่ 105	แสดงข้อต่อสู้ของผู้รับอาวัล.....	232
ผังตัวอย่างที่ 106	แสดงการใช้สิทธิไล่เบี้ยของผู้รับอาวัลกับบุคคลซึ่งตนประกัน.....	234
ผังตัวอย่างที่ 107	แสดงการใช้สิทธิไล่เบี้ยของผู้รับอาวัลกับบุคคลที่ต้องรับผิดชอบต่อคนที่ตนประกัน.....	235
ผังตัวอย่างที่ 108	แสดงวันถึงกำหนดใช้เงินกรณีตัวแลกเงินชนิดระบุวันถึงกำหนดใช้เงินไว้แน่นอน.....	237
ผังตัวอย่างที่ 109	แสดงวันถึงกำหนดใช้เงินกรณีตัวแลกเงินชนิดระบุวันถึงกำหนดใช้เงิน เมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ นับแต่วันที่ตั้งในตัว.....	238
ผังตัวอย่างที่ 110	แสดงวันถึงกำหนดใช้เงินเมื่อทวงถาม	239
ผังตัวอย่างที่ 111	แสดงวันถึงกำหนดใช้เงินเมื่อได้เห็น	240
ผังตัวอย่างที่ 112	แสดงการนับวันถึงกำหนดใช้เงินตัวแลกเงินชนิดสั่งให้ใช้เงิน เมื่อสิ้นระยะเวลาอันใดอันหนึ่งนับแต่ได้เห็นและผู้จ่ายรับรอง	242
ผังตัวอย่างที่ 113	แสดงการนับวันถึงกำหนดใช้เงินกรณีตัวแลกเงินชนิดสั่งให้ใช้เงิน เมื่อสิ้นระยะเวลาอันใดอันหนึ่งนับแต่ได้เห็นและผู้จ่ายไม่รับรอง	243
ผังตัวอย่างที่ 114	แสดงกำหนดเวลาให้ผู้ทรงนำตัวยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง ตามมาตรา 928.....	244
ผังตัวอย่างที่ 115	แสดงการผ่อนเวลาตามมาตรา 948	248
ผังตัวอย่างที่ 116	แสดงการไม่หลุดพ้นความรับผิดชอบของผู้ใช้เงินกรณีใช้เงินก่อนตัวถึงกำหนด ตามมาตรา 949.....	250
ผังตัวอย่างที่ 117	แสดงการไม่หลุดพ้นความรับผิดชอบของผู้ใช้เงินกรณีใช้เงินโดยประมาทเลินเล่อ อย่างร้ายแรง ตามมาตรา 949.....	252
ผังตัวอย่างที่ 118	แสดงการหลุดพ้นความรับผิดชอบของผู้ใช้เงิน ตามมาตรา 949	253
ผังตัวอย่างที่ 119	แสดงลักษณะของการรับรองเพื่อแก้หน้า.....	257
ผังตัวอย่างที่ 120	แสดงผลของการรับรองเพื่อแก้หน้า	260
ผังตัวอย่างที่ 121	แสดงลักษณะของการใช้เงินเพื่อแก้หน้า	261

สารบัญผังตัวอย่าง (ต่อ)

ผังตัวอย่างที่ 122	แสดงกรณีผู้ทรงบอกปิดไม่ยอมรับการใช้เงินเพื่อแก้หนี้	265
ผังตัวอย่างที่ 123	แสดงกรณีผู้ทรงยอมรับใช้เงินเพื่อแก้หนี้	266
ผังตัวอย่างที่ 124	แสดงการแข่งกันใช้เงินเพื่อแก้หนี้	268
ผังตัวอย่างที่ 125	แสดงกำหนดเวลาทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงิน	274
ผังตัวอย่างที่ 126	แสดงกำหนดเวลาทำคำคัดค้านการไม่รับรอง	275
ผังตัวอย่างที่ 127	แสดงผู้ทรงให้คำบอกกล่าว	280
ผังตัวอย่างที่ 128	แสดงผู้สละหลังให้คำบอกกล่าว	282
ผังตัวอย่างที่ 129	แสดงผลของการให้คำบอกกล่าวเกินกำหนดเวลา	285
ผังตัวอย่างที่ 130	แสดงการใช้สิทธิไล่เบี้ยกับลูกหนี้ตามมาตรา 967 วรรคหนึ่ง	287
ผังตัวอย่างที่ 131	แสดงการใช้สิทธิไล่เบี้ยกับลูกหนี้ตามมาตรา 967 วรรคสอง	288
ผังตัวอย่างที่ 132	แสดงการใช้สิทธิไล่เบี้ยกับลูกหนี้ตามมาตรา 967 วรรคสี่	288
ผังตัวอย่างที่ 133	แสดงการใช้สิทธิไล่เบี้ยกับลูกหนี้ตามมาตรา 967 วรรคสาม	289
ผังตัวอย่างที่ 134	แสดงสิทธิของผู้เข้าถือเอาตัวภายหลังจากได้ใช้เงินให้แก่ผู้ทรงตัว	292
ผังตัวอย่างที่ 135	แสดงการใช้สิทธิไล่เบี้ยเมื่อได้รับการสละหลังกลับคืน	294
ผังตัวอย่างที่ 136	แสดงการสิ้นสุดสิทธิไล่เบี้ยกรณีผู้ทรงยื่นตัวให้ใช้เงินเมื่อได้เห็นเกินกำหนด	298
ผังตัวอย่างที่ 137	แสดงการสิ้นสุดสิทธิไล่เบี้ยกรณีผู้ทรงยื่นตัวให้ใช้เงิน เมื่อสิ้นระยะเวลาอย่างใดอย่างหนึ่งภายหลังได้เห็นเกินกำหนด	299
ผังตัวอย่างที่ 138	แสดงการสิ้นสุดสิทธิไล่เบี้ยกรณีผู้ทรงทำคำคัดค้านการไม่รับรองตัวเกินกำหนด	300
ผังตัวอย่างที่ 139	แสดงการสิ้นสุดสิทธิไล่เบี้ยกรณีผู้ทรงทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินเกินกำหนด	301
ผังตัวอย่างที่ 140	แสดงการสิ้นสุดสิทธิไล่เบี้ยกรณีเป็นตัวที่ไม่ต้องทำคำคัดค้าน และผู้ทรงยื่นตัวให้ใช้เงินเกินกำหนด	302
ผังตัวอย่างที่ 141	แสดงการสิ้นสุดสิทธิไล่เบี้ยกรณีผู้ส่งจ่ายกำหนดให้ผู้ทรงยื่นตัวให้รับรอง ภายในเวลาจำกัด	304
ผังตัวอย่างที่ 142	แสดงการสิ้นสุดสิทธิไล่เบี้ยกรณีผู้สละหลังกำหนดให้ผู้ทรงยื่นตัวให้รับรอง ภายในเวลาจำกัด	305
ผังตัวอย่างที่ 143	แสดงเหตุจำเป็นกรณียื่นตัวหรือทำคำคัดค้านล่าช้า ตามมาตรา 974	308
ผังตัวอย่างที่ 144	แสดงการจดรับรู้	325
ผังตัวอย่างที่ 145	แสดงผลของการไม่นำยื่นให้ผู้ออกตัวจดรับรู้	327
ผังตัวอย่างที่ 146	แสดงผลของการที่ผู้ออกตัวบอกปิดไม่ยอมจดรับรู้	328
ผังตัวอย่างที่ 147	แสดงผลของการไม่นำยื่นเพื่อจดรับรู้	329
ผังตัวอย่างที่ 148	แสดงผลของการที่ผู้ออกตัวบอกปิดไม่ยอมจดรับรู้	330
ผังตัวอย่างที่ 149	แสดงองค์ประกอบของเช็คและนิติสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้อง	335

สารบัญผังตัวอย่าง (ต่อ)

ผังตัวอย่างที่ 150	แสดงการยื่นเช็คให้ธนาคารใช้เงินกรณีเมืองเดียวกัน.....	348
ผังตัวอย่างที่ 151	แสดงการยื่นเช็คให้ธนาคารใช้เงินกรณีต่างเมืองกัน.....	349
ผังตัวอย่างที่ 152	แสดงผู้ทรงเช็คสิ้นสิทธิ์ไต่เบี่ยผู้ส่งจ่ายเพียงเท่าที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้ส่งจ่าย.....	351
ผังตัวอย่างที่ 153	แสดงผู้ทรงเช็คสิ้นสิทธิ์ไต่เบี่ยผู้ส่งจ่ายเพียงเท่าที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้ส่งจ่าย	352
ผังตัวอย่างที่ 154	แสดงความรับผิดชอบของผู้รับอาวัล มาตรา 990	354
ผังตัวอย่างที่ 155	แสดงความรับผิดชอบของผู้รับอาวัล มาตรา 990	355
ผังตัวอย่างที่ 156	แสดงการใช้ดุลพินิจของธนาคารในการใช้เงินตามเช็ค มาตรา 991 (1).....	358
ผังตัวอย่างที่ 157	แสดงการใช้เงินของธนาคารกรณีทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี	359
ผังตัวอย่างที่ 158	แสดงการใช้ดุลพินิจของธนาคารในการใช้เงินตามเช็ค มาตรา 991 (2)	360
ผังตัวอย่างที่ 159	แสดงความสัมพันธ์มาตรา 990 กับ มาตรา 991 (2).....	361
ผังตัวอย่างที่ 160	แสดงการใช้ดุลพินิจของธนาคารในการใช้เงินตามเช็คมาตรา 991 (3).....	362
ผังตัวอย่างที่ 161	แสดงข้อห้ามการใช้เงินของธนาคารกรณีมีคำบอกห้ามการใช้เงิน มาตรา 992 (1)	364
ผังตัวอย่างที่ 162	แสดงข้อห้ามการใช้เงินของธนาคารกรณีธนาคารผู้จ่ายรู้ว่าผู้ส่งจ่ายตาย มาตรา 992 (2).....	365
ผังตัวอย่างที่ 163	แสดงข้อห้ามการใช้เงินของธนาคาร กรณีธนาคารผู้จ่ายรู้ว่าศาลมีคำสั่ง มาตรา 992 (3).....	367
ผังตัวอย่างที่ 164	แสดงการใช้มาตรา 990 กับมาตรา 992 (3).....	368
ผังตัวอย่างที่ 165	แสดงผลต่อธนาคารให้รับรองเช็ค มาตรา 993.....	370
ผังตัวอย่างที่ 166	แสดงผลต่อลูกหนี้ในเช็คกรณีผู้ทรงขอให้ธนาคารรับรองเช็ค.....	371
ผังตัวอย่างที่ 167	แสดงผลต่อลูกหนี้ในเช็คกรณีผู้ส่งจ่ายขอให้ธนาคารรับรองเช็ค	373
ผังตัวอย่างที่ 168	แสดงการเรียกเก็บเงินตามเช็คขีดคร่อม	374
ผังตัวอย่างที่ 169	แสดงผลของเช็คขีดคร่อมห้ามเปลี่ยนมือ มาตรา 999.....	393
ผังตัวอย่างที่ 170	แสดงกรณีที่ธนาคารผู้จ่ายได้รับความคุ้มครอง มาตรา 998.....	400
ผังตัวอย่างที่ 171	แสดงกรณีที่ธนาคารผู้จ่ายหักบัญชีเงินฝากของผู้ส่งจ่ายได้.....	401
ผังตัวอย่างที่ 172	แสดงการคุ้มครองธนาคารผู้เรียกเก็บ มาตรา 1000	403
ผังตัวอย่างที่ 173	แสดงอายุความ มาตรา 1001	407
ผังตัวอย่างที่ 174	แสดงอายุความ มาตรา 913 (1)	408
ผังตัวอย่างที่ 175	แสดงอายุความ มาตรา 913 (3)	409
ผังตัวอย่างที่ 176	แสดงอายุความ มาตรา 913 (3)	410
ผังตัวอย่างที่ 177	แสดงอายุความ มาตรา 913 (4)	411
ผังตัวอย่างที่ 178	แสดงอายุความ มาตรา 1002.....	413
ผังตัวอย่างที่ 179	แสดงการใช้สิทธิฟ้องตามอายุความ มาตรา 1002.....	413

สารบัญผังตัวอย่าง (ต่อ)

ผังตัวอย่างที่ 180	แสดงอายุความ มาตรา 1003.....	415
ผังตัวอย่างที่ 181	แสดงการใช้สิทธิไต่เบี่ยผู้สละหลังด้วยกัน มาตรา 1003	415
ผังตัวอย่างที่ 182	แสดงอายุความผู้ทรงฟ้องผู้รับอาวัล.....	416
ผังตัวอย่างที่ 183	แสดงอายุความผู้รับอาวัลฟ้องบุคคลที่ตนประกัน	417
ผังตัวอย่างที่ 184	แสดงอายุความผู้รับอาวัลฟ้องบุคคลที่ต้องรับผิดชอบบุคคลซึ่งตนอาวัล.....	419
ผังตัวอย่างที่ 185	แสดงอายุความผู้ทรงฟ้องธนาคารผู้รับรองเช็ค.....	420
ผังตัวอย่างที่ 186	แสดงอายุความผู้ทรงฟ้องบุคคลผู้ลงลายมือชื่อโดยไม่มีฐานะ.....	421
ผังตัวอย่างที่ 187	แสดงอายุความสะดุดหยุดลง	424
ผังตัวอย่างที่ 188	แสดงการฟ้องร้องตามอายุความในมูลหนี้เดิม มาตรา 1005	426
ผังตัวอย่างที่ 189	แสดงลักษณะของลายมือชื่อปลอม	430
ผังตัวอย่างที่ 190	แสดงลักษณะของลายมือชื่อที่ลงโดยปราศจากอำนาจ	432
ผังตัวอย่างที่ 191	แสดงความแตกต่างระหว่างการลงลายมือชื่อ โดยปราศจากอำนาจกับการลงลายมือชื่อในฐานะตัวแทน.....	434
ผังตัวอย่างที่ 192	สรุปประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับตัวเงินปลอม	436
ผังตัวอย่างที่ 193	แสดงตัวเงินที่มีลายมือชื่อปลอมแต่ตัวเงินไม่เสีย.....	437
ผังตัวอย่างที่ 194	แสดงความรับผิดของผู้ลงลายมือชื่อจริงอื่นในตัวเงินปลอม	439
ผังตัวอย่างที่ 195	แสดงความรับผิดของผู้ลงลายมือชื่อก่อนมีการปลอมลายมือชื่อ	441
ผังตัวอย่างที่ 196	แสดงความรับผิดของผู้ลงลายมือชื่อภายหลังที่มีการปลอมลายมือชื่อ	442
ผังตัวอย่างที่ 197	แสดงความรับผิดของผู้ปลอมลายมือชื่อ.....	443
ผังตัวอย่างที่ 198	แสดงสิทธิเรียกตัวเงินคืนกรณีตัวเงินปลอม	444
ผังตัวอย่างที่ 199	แสดงกรณีผู้จ่ายหรือธนาคารจ่ายเงินโดยรู้ว่าเป็นลายมือชื่อปลอม	446
ผังตัวอย่างที่ 200	แสดงกรณีผู้จ่ายหรือธนาคารจ่ายเงินโดยสุจริต และปราศจากประมาทเลินเล่อ	447
ผังตัวอย่างที่ 201	แสดงกรณีผู้ทรงตัวที่แท้จริงเป็นผู้ต้องตบหมิ่นให้ยกข้อลายมือชื่อปลอม หรือข้อลายมือชื่อที่ปราศจากอำนาจขึ้นต่อสู้.....	449
ผังตัวอย่างที่ 202	แสดงกรณีผู้ปลอมลายมือชื่อและผู้สละหลังภายหลังจากที่มีลายมือชื่อปลอม เป็นผู้ต้องตบหมิ่นให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมหรือข้อลายมือชื่อ ที่ปราศจากอำนาจขึ้นต่อสู้.....	450
ผังตัวอย่างที่ 203	แสดงกรณีแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญแบบประจักษ์.....	455
ผังตัวอย่างที่ 204	แสดงกรณีแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญแบบไม่ประจักษ์	457
ผังตัวอย่างที่ 205	แสดงผลของการเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในตัวเงินต่อผู้รับอาวัล กรณีการแก้ไขประจักษ์.....	462

สารบัญผังตัวอย่าง (ต่อ)

ผังตัวอย่างที่ 206	แสดงผลของการเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในตัวเงินต่อผู้รับอาวัล กรณีการแก้ไขไม่ประจักษ์.....	464
ผังตัวอย่างที่ 207	แสดงกรณีอาวัลลูกหนี้ในตัวเงินภายหลังที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญ.....	465
ผังตัวอย่างที่ 208	แสดงการใช้เงินของธนาคารตามทางคำปกติ.....	469
ผังตัวอย่างที่ 209	แสดงธนาคารใช้เงินโดยสุจริตและปราศจากความประมาทเลินเล่อ.....	471
ผังตัวอย่างที่ 210	แสดงธนาคารไม่มีหน้าที่นำสืบว่าตัวเงินมีการสลักหลังปลอม หรือสลักหลังโดยปราศจากอำนาจ.....	472
ผังตัวอย่างที่ 211	แสดงการบอกกล่าวกรณีตัวเงินหายหรือถูกลัก.....	475
ผังตัวอย่างที่ 212	แสดงผลของการบอกกล่าว.....	476
ผังตัวอย่างที่ 213	แสดงผลของการไม่บอกกล่าว.....	477
ผังตัวอย่างที่ 214	แสดงขั้นตอนการวินิจฉัยความรับผิดชอบของลูกหนี้ในตัวเงิน.....	481
ผังตัวอย่างที่ 215	แสดงตัวอย่างข้อสอบข้อ 1.....	484
ผังตัวอย่างที่ 216	แสดงตัวอย่างข้อสอบข้อ 2.....	488
ผังตัวอย่างที่ 217	แสดงตัวอย่างข้อสอบข้อ 3.....	492
ผังตัวอย่างที่ 218	แสดงตัวอย่างข้อสอบข้อ 5.....	497

ข้อความคิดเบื้องต้นว่าด้วยกฎหมายตั๋วเงิน

แนวความคิดว่าด้วยตั๋วเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ

ลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือ

เอกสารที่ก่อตั้งสิทธิในทางหนี้และทางทรัพย์สิน โดยมีเนื้อความที่กฎหมายกำหนด สามารถโอนเปลี่ยนมือได้โดยง่าย+สะดวก

ตราสาร (Instrument)

1. ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและลงลายมือชื่อของผู้ออกตราสาร
2. ต้องมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด
3. ประกอบไปด้วยสิทธิทางหนี้และสิทธิทางทรัพย์สิน

เปลี่ยนมือ (Negotiable)

1. การโอนทำได้โดยง่ายและสะดวกเพียงสลักหลังและส่งมอบหรือส่งมอบเท่านั้น
2. ไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้หรือไม่ต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้
3. ผู้รับโอนสุจริตได้รับความคุ้มครองตามหลัก “ผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน”

ประเภทของตราสารเปลี่ยนมือ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1. ใบกำกับของ (มาตรา 612)
2. ใบตราส่ง (มาตรา 766)
3. ใบรับของคลังสินค้า
4. ตั๋วเงิน
 - ตั๋วแลกเงิน (มาตรา 908)
 - ตั๋วสัญญาใช้เงิน (มาตรา 982)
 - เช็ค (มาตรา 987)

ตามกฎหมายอื่น

1. บัตรเงินฝาก ตาม พ.ร.บ. ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551
2. เลตเตอร์ออฟเครดิต
3. ใบรับสินค้าเชื่อ

ตามจารีตประเพณี

1. ตั๋วปุ๋ย
2. ตั๋วสินค้า

ตั๋วเงินในฐานะที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือ

1. ตั๋วเงินต้องทำเป็นหนังสือตราสาร
2. ตั๋วเงินเป็นเอกสารที่ก่อตั้งสิทธิทางหนี้และทางทรัพย์สิน
3. ตั๋วเงินสามารถโอนกันได้ด้วยการสลักหลังและส่งมอบหรือส่งมอบเท่านั้น
4. ผู้รับโอนตั๋วเงินได้รับโอนสิทธิโดยสมบูรณ์
5. ผู้รับโอนตั๋วเงินที่สุจริตได้รับความคุ้มครองตามหลัก “ผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน”

หลักกฎหมายเฉพาะในตราสารเปลี่ยนมือ

หลักสัญญาในตราสารเปลี่ยนมือ

ใช้ 2 หลักร่วมกัน

1. หลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา (Privity of contract)
2. หลักความผูกพันตามสัญญาลำดับรอง (Secondary of contract)

คู่สัญญาอยู่ใกล้ชิดกัน (Immediate Parties)

คือ คู่สัญญาที่มีนิติสัมพันธ์กันโดยตรง ใช้หลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา (Privity of contract)

คู่สัญญาที่อยู่ห่างไกลกัน (Remote Parties)

คือ คู่สัญญาที่ไม่มีนิติสัมพันธ์กันโดยตรง แต่มีความผูกพันกันตามหลักตราสารเปลี่ยนมือ ใช้หลักความผูกพันตามสัญญาลำดับรอง (Secondary of contract)

หลักการโอนหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือ

สามารถโอนโดยง่ายและสะดวก

สลักหลังและส่งมอบ
ส่งมอบ

ทำให้เกิดการสะสมตัวลูกหนี้
(The Accumulation of contract)

หลักสุจริตในตราสารเปลี่ยนมือ

ใช้หลักผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน

แม้ลูกหนี้มีข้อต่อสู้ข้ออ้างอะไรต่อผู้โอน ลูกหนี้ไม่อาจยกข้อต่อสู้นั้นปฏิเสธความรับผิดชอบต่อผู้รับโอนที่สุจริตได้ ดังนั้น ลูกหนี้ยังคงต้องรับผิดชอบต่อผู้รับโอน

บทที่ 1

ข้อความคิดเบื้องต้นว่าด้วยกฎหมายตั๋วเงิน

ข้อความคิดเบื้องต้นว่าด้วยกฎหมายตั๋วเงิน ผู้เขียนมุ่งให้ผู้เรียนทำความเข้าใจใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1.1) แนวความคิดว่าด้วยตั๋วเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ (1.2) หลักกฎหมายเฉพาะในตราสารเปลี่ยนมือ และ (1.3) ภาพรวมของกฎหมายตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาบทต่อไป

1.1 แนวความคิดว่าด้วยตั๋วเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ

การจะทำความเข้าใจหลักการพื้นฐานของกฎหมายตั๋วเงิน จำต้องศึกษาลักษณะของ “ตราสารเปลี่ยนมือ (Negotiable Instrument)” เสียก่อน เพราะตั๋วเงินถือว่าเป็นตราสารเปลี่ยนมืออย่างหนึ่ง ฉะนั้น ในส่วนนี้จึงจำแนกเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1.1.1) ลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือ และ (1.1.2) ตั๋วเงินในฐานะที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือ

1.1.1 ลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือ

การจะพิจารณาลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือ จำต้องแยกพิจารณาความหมาย และลักษณะของคำว่า “ตราสาร (Instrument)” และคำว่า “เปลี่ยนมือ (Negotiable)” ออกจากกัน กล่าวคือ “ตราสาร (Instrument)” หมายถึง เอกสารที่สร้างขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรมีเนื้อความที่กฎหมายกำหนด ก่อให้เกิดสิทธิในฐานะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ และก่อให้เกิดสิทธิที่จะโอนให้บุคคลอื่นได้¹ เหตุที่ต้องกำหนดให้ตราสารเปลี่ยนมือจะต้องมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากว่า สภาพของตราสารเปลี่ยนมือสามารถโอนเปลี่ยนมือกันได้โดยง่ายและเพื่อความสะดวกในการโอนตราสารต่อ ๆ ไป ดังนั้น จึงต้องกำหนดเนื้อความไว้เฉพาะ เพื่อความชัดเจนของสิทธิหน้าที่ หากไม่มีเนื้อหาตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วย่อมไม่สมบูรณ์เป็นหนังสือตราสาร และในขณะเดียวกันเนื้อหาใดที่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้เขียนและเมื่อเขียนลงไปในตราสารนั้น ย่อมไม่มีผลผูกพันให้คู่สัญญาในตราสารเปลี่ยนมือนั้นต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด²

¹ James Mcloughlin, *Introduction to Negotiable Instruments*, (London: Butterworths, 1983), หน้า 23. อ้างใน ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน*, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2557), หน้า 12.

² ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, *คำอธิบายกฎหมายตั๋วเงิน*, (บริษัทดุสิตศึกษา บุรพา, มปป.), หน้า 12.

ดังนั้น ตราสาร จึงเป็นเอกสารสิทธิ (documents of title) ที่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินและสิทธิเรียกร้องในทางหนี้³ ซึ่งต้องมียุทธปัจจัยประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

- (1) ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและลงลายมือชื่อของผู้ออกตราสาร
- (2) ต้องมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด และ
- (3) ต้องประกอบไปด้วยสิทธิทางหนี้และสิทธิทางทรัพย์สิน

ส่วนคำว่า “**เปลี่ยนมือ (Negotiable)**” คือ สามารถโอนกันได้โดยง่ายและสะดวก⁴ เป็นการโอนสิทธิเรียกร้องที่ต้องมีการเปลี่ยนมือโดยสะดวกและง่าย และผู้รับโอนที่สุจริตจะได้รับความคุ้มครอง แม้ผู้โอนตราสารเปลี่ยนมือมาให้ตนนั้นจะไม่มีสิทธิหรือมีสิทธิบกพร่องในตราสารก็ตาม มียุทธปัจจัยประกอบสำคัญ 3 ประการ⁵ ได้แก่

- (1) การโอนทำได้โดยการสลักหลังและส่งมอบตราสารสำหรับตราสารชนิดระบุชื่อ หรือโดยการส่งมอบเท่านั้น สำหรับตราสารชนิดผู้ถือ
- (2) ไม่ต้องมีการบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้แห่งสิทธิ หรือไม่ต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากลูกหนี้
- (3) ผู้รับโอนโดยสุจริตจะได้รับความคุ้มครอง โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้หลัก “**ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน**” ลูกหนี้แห่งสิทธิจะไม่สามารถยกข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันกันเฉพาะบุคคลระหว่างตนกับผู้โอนขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริตได้

เนื่องจากการโอนตราสารเปลี่ยนมือมีวิธีการโอนที่ง่ายและสะดวก ดังนั้นจึงทำให้ตราสารเปลี่ยนมือมีคู่สัญญาได้หลายฝ่ายไม่จำกัดจำนวน ลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือนี้ ถือว่าเป็นข้อดีต่อผู้ทรง เนื่องจากการที่มีคู่สัญญาในตราสารเปลี่ยนมือเพิ่มมากขึ้นโดยไม่จำกัดจำนวน ย่อมเป็นการเพิ่มจำนวนลูกหนี้ที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงให้มีจำนวนมากขึ้น ทำให้โอกาสในการได้รับชำระหนี้มีเพิ่มมากขึ้นไปด้วย⁶

³ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 12.

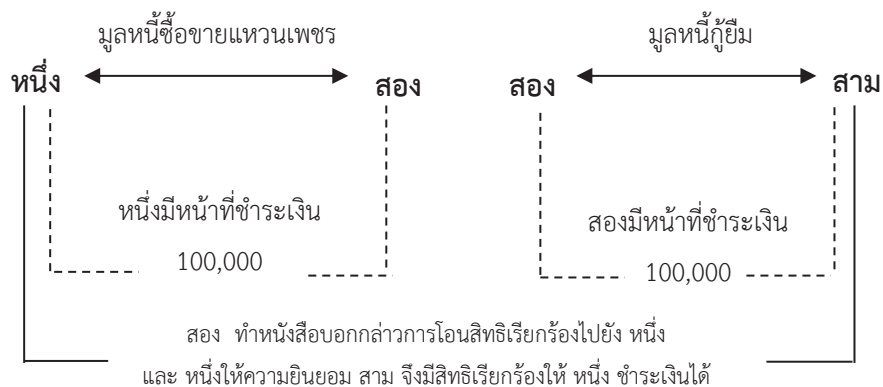
⁴ จิตติ ดิงศภัทิย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเงินฝากและตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 17 แก้ไขเพิ่มเติมโดย เสาวนีย์ อัครโรจน์, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533), หน้า 32.

⁵ สหชน รัตนไพจิตร, กฎหมายว่าด้วยตราสารเปลี่ยนมือ, (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), หน้า 3.

⁶ Aguedo F. Agbayani, Commentaries and Jurisprudence on the Commercial Laws of the Philippines, Quezon City, AFA Publications, Inc., 1978, p.103 อ้างใน สหชน รัตนไพจิตร, กฎหมายว่าด้วยตราสารเปลี่ยนมือ, หน้า 13.

จะเห็นได้ว่า การโอนสิทธิเรียกร้องตามหลักตราสารเปลี่ยนมือมีความแตกต่างจากการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป กล่าวคือ ในกรณีของการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไปนั้น⁷ เจ้าหนี้จะโอนสิทธิเรียกร้องของตนที่มีต่อลูกหนี้ได้ ต่อเมื่อทำเป็นหนังสือบอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้ให้ความยินยอมด้วยกับการโอนนั้น จึงจะเป็นการโอนโดยชอบและใช้ยื่นต่อลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้⁸ และผลของการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไปนั้น จะนำหลักกฎหมายที่ว่า “หลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” มาใช้ หมายถึง หากลูกหนี้มีข้อต่อสู้ข้ออ้างกับผู้โอนย่อมยกข้อต่อสู้ข้ออ้างขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้ แม้ผู้รับโอนจะสุจริตก็ตาม

ตัวอย่าง หนึ่ง ชื้อแหวนเพชรจาก สอง โดยที่ หนึ่ง ได้รับแหวนเพชรมาแล้วแต่ยังไม่ชำระเงินจำนวน 100,000 บาทให้แก่ สอง ต่อมาปรากฏว่า สอง มีมูลหนี้เงินกู้ยืมที่ต้องชำระให้แก่ สาม จำนวน 100,000 บาทเช่นกัน ดังนั้น สอง จึงโอนสิทธิเรียกร้องในเงินจำนวน 100,000 บาท ที่มีต่อ หนึ่ง ไปยัง สาม โดยการทำเป็นหนังสือบอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องนั้นไปยัง หนึ่ง และ หนึ่ง ในฐานะลูกหนี้ก็ให้ความยินยอม

ผังตัวอย่างที่ 1 แสดงการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป

⁷ การโอนสิทธิเรียกร้อง คือ ข้อตกลงที่เจ้าหนี้ยอมโอนสิทธิทางหนี้ให้แก่บุคคลภายนอก โดยอาศัยข้อตกลงทางสัญญา ระหว่าง “ผู้โอน” ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ กับ “ผู้รับโอน” ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ทำให้ผู้รับโอนเข้ามาเป็นเจ้าหนี้แทนที่มีสิทธิเรียกร้องและบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ และลูกหนี้มีหน้าที่ต้องชำระหนี้กับผู้รับโอนเท่านั้น จะไปชำระหนี้กับเจ้าหนี้คนเดิมไม่ได้ เพราะเจ้าหนี้เดิม (ผู้โอน) หมดสิทธิในการเป็นเจ้าหนี้แล้ว ; คาราวพร ธีระวัฒน์, **กฎหมายหนี้: หลักทั่วไป**, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), หน้า 165 - 167.

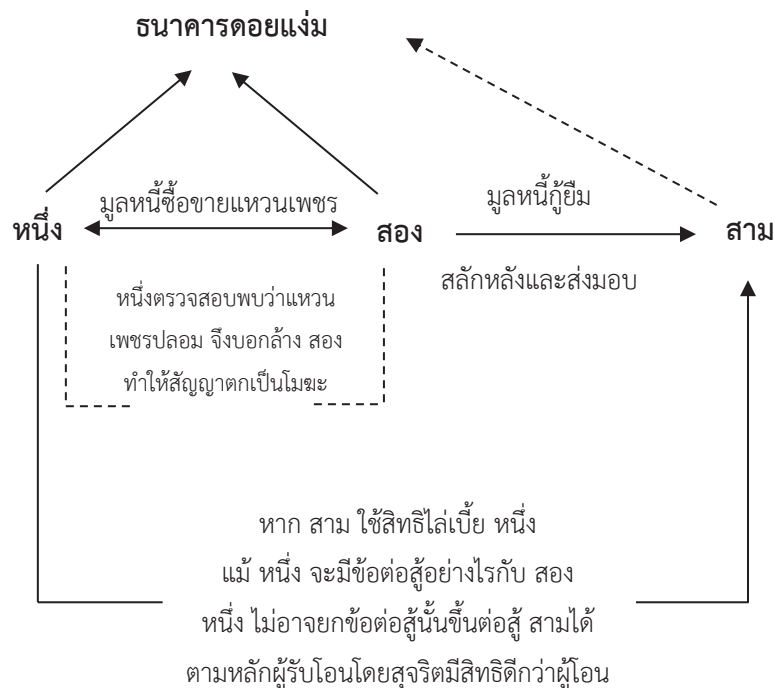
⁸ เพิ่งอ้าง, หน้า 169 - 172.

จากภาพจะเห็นได้ว่า หนึ่ง ย่อมมีหน้าที่ต้องชำระเงินจำนวน 100,000 บาทให้แก่ สาม ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องนั้น ตามหลักการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป อย่างไรก็ตาม หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า หนึ่ง นำแหวนเพชรที่ซื้อจาก สอง ไปตรวจสอบพบว่า เป็นแหวนเพชรปลอม หนึ่ง จึงบอกล้างสัญญาซื้อขายดังกล่าว ทำให้สัญญาซื้อขายแหวนเพชรตกเป็นโมฆะ เช่นนี้เท่ากับว่า หนึ่ง ย่อมไม่มีหน้าที่ต้องชำระเงินจำนวน 100,000 บาท ให้แก่ สอง (ผู้โอน) อีกต่อไป และในส่วนของ สาม หาก สาม (ผู้รับโอน) เรียกร้องให้ หนึ่ง ชำระเงินดังกล่าว หนึ่ง สามารถยกเป็นข้อต่อสู้เรื่องแหวนเพชรปลอมที่ตนมีต่อ สอง (ผู้โอน) ขึ้นเพื่อปฏิเสธการชำระเงินให้แก่ สาม (ผู้รับโอน) ได้ สาม จะอ้างว่าตนสุจริตเพื่อเรียกร้องให้ หนึ่ง ชำระเงิน ไม่ได้ ตามหลัก “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” นั่นเอง

แต่อย่างไรก็ดี หากเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องตามหลักตราสารเปลี่ยนมือ จะพบว่าการโอนมีความสะดวกมากกว่าการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป กล่าวคือ เพียงแค่สลักหลังและส่งมอบ หรือส่งมอบเฉย ๆ โดยไม่ต้องทำเป็นหนังสือบอกกล่าวการโอนหรือได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ ดังเช่นการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป และผลของการโอนสิทธิเรียกร้องในตราสารเปลี่ยนมือ จะใช้หลักกฎหมายเฉพาะ นั่นคือ “หลักผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน” เพื่อคุ้มครองผู้รับโอนในภายหลังที่สุจริต ซึ่งแม้ลูกหนี้จะมีข้อต่อสู้อย่างไรต่อผู้โอนก็ตาม ก็ไม่อาจยกข้อต่อสู้นั้นขึ้นต่อสู้กับผู้รับโอนที่สุจริตได้ อันเป็นหลักการที่ตรงกันข้ามกับหลักการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป

ตัวอย่าง หนึ่ง ซื้อแหวนเพชรจาก สอง โดยที่ หนึ่ง ได้รับแหวนเพชรแล้ว หนึ่ง ได้ออกเช็ค สั่งธนาคารดอยงำมให้ชำระเงิน จำนวน 100,000 บาท แก่ สอง ต่อมา สอง สลักหลังเช็คดังกล่าวโอนให้แก่ สาม เพื่อชำระหนี้เงินกู้ยืม สาม รับเช็คไว้โดยสุจริต หากต่อมา หนึ่ง นำแหวนเพชรไปตรวจสอบ พบว่าแหวนเพชรดังกล่าวเป็นแหวนเพชรปลอม หนึ่ง จึงบอกล้างสัญญาซื้อขายดังกล่าวแก่ สอง ทำให้สัญญาซื้อขายแหวนเพชรตกเป็นโมฆะ และแจ้งไปยังธนาคารดอยงำมให้ปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คดังกล่าว

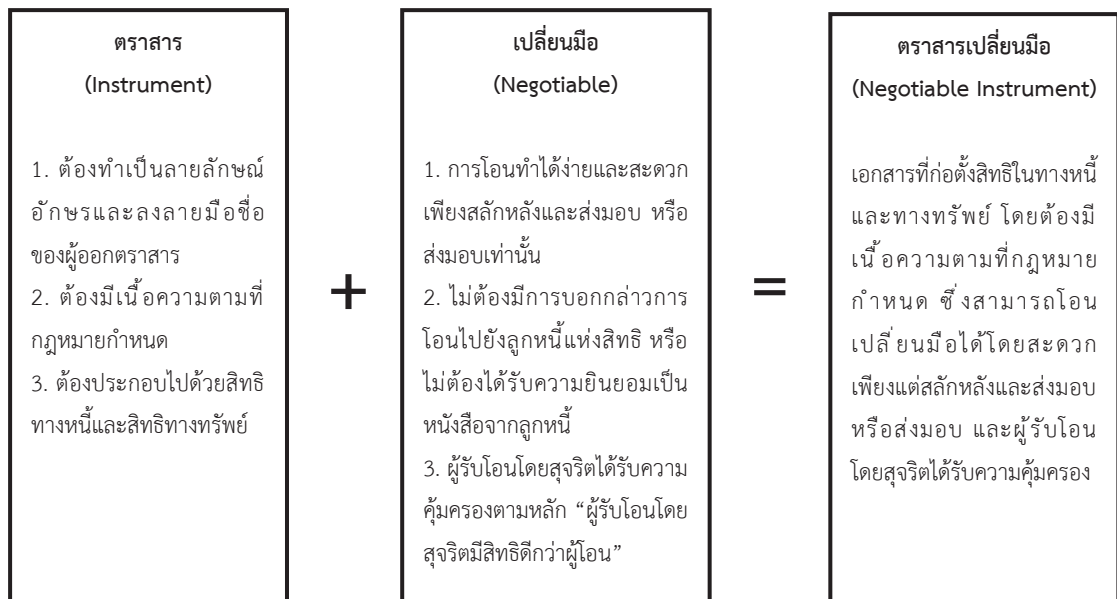
ต่อมา เมื่อเช็คถึงกำหนดชำระ สาม นำเช็คไปให้ธนาคารดอยงำมใช้เงิน แต่ธนาคารปฏิเสธการใช้เงิน สาม จึงใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ หนึ่ง ผู้สั่งจ่ายเช็ค เช่นนี้ หนึ่ง แม้จะมีข้อต่อสู้เรื่องแหวนเพชรปลอมกับ สอง (ผู้โอน) ก็ตาม แต่ หนึ่ง ไม่อาจยกข้อต่อสู้ดังกล่าวขึ้นต่อสู้ สาม (ผู้รับโอน) โดยสุจริตเพื่อปฏิเสธการชำระเงินตามเช็คได้ ตามหลัก “ผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน”

ผังตัวอย่างที่ 2 แสดงการโอนสิทธิในตราสารเปลี่ยนมือ

จากข้อเท็จจริงข้างต้น จะเห็นได้ว่าการโอนสิทธิเรียกร้องตามหลักตราสารเปลี่ยนมือนั้น มีความแตกต่างจากการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป ทั้งในบริบทของวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องที่มีความสะดวกและง่ายกว่าการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไปและผลของการโอนสิทธิเรียกร้องตามหลักตราสารเปลี่ยนมือก็ให้ความคุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริตมากกว่าการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป

กล่าวโดยสรุป ตราสารเปลี่ยนมือ จึงหมายถึง เอกสารที่ก่อตั้งสิทธิในทางหนี้และทางทรัพย์สิน โดยต้องมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งสามารถโอนเปลี่ยนมือได้โดยสะดวกเพียงแต่สลักหลังและส่งมอบหรือส่งมอบและผู้รับโอนโดยสุจริตได้รับความคุ้มครองตามหลัก “ผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน” ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของหลัก “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน”

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบของตราสารเปลี่ยนมือ

1.1.2 ตัวเงินในฐานะที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือ

ตราสารเปลี่ยนมือนั้นมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน เช่น ใบกำกับของ (Invoice of Goods)⁹ ใบตราส่ง (Bill of Lading)¹⁰ ใบรับของคลังสินค้า (Warehouse Receipt)¹¹ เลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit)¹² บัตรเงินฝาก (Negotiable Certificate of Deposit)¹³

⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 612.

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 613.

¹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 766.

¹² เป็นเอกสารที่ธนาคารในประเทศของผู้ซื้อออกให้เพื่อรับรองว่าผู้ขายที่ต่างประเทศส่งสินค้าแล้ว อาจจะได้รับเงินไปจากธนาคารตัวแทนที่ประเทศผู้ขายได้

¹³ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2535, มาตรา 4, 9 จัตุวา.

ใบรับสินค้าเชื่อ (Trust Receipt)¹⁴ ตั๋วเงินคลัง (Treasury Bill)¹⁵ หรือตั๋วเงิน (ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงินและเช็ค)¹⁶

การจำแนกประเภทของตราสารเปลี่ยนมือนั้นมีหลายเกณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นแบ่งตาม **ผู้มีสิทธิ**ในตราสาร เช่น ตราสารเปลี่ยนมือชนิดพึงต้องชำระตามเขาสั่ง ตราสารเปลี่ยนมือชนิดพึงต้องชำระแก่ผู้ถือ หรือแบ่งตามที่มาของตราสารนั้น เช่น ตราสารเปลี่ยนมือตามกฎหมาย ตราสารเปลี่ยนมือตามจารีตประเพณี หรือแบ่งตามกฎหมายที่บัญญัติรับรองตราสารนั้น เช่น ตราสารเปลี่ยนมือที่ได้รับการรับรองโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือ ตราสารเปลี่ยนมือที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมายอื่น¹⁷

ดังนั้น ในส่วนนี้จะพิจารณา “ตั๋วเงิน” ในฐานะที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

(1) ตั๋วเงินต้องทำเป็นหนังสือตราสาร (Written Instrument)

หนังสือตราสารถือว่าเป็นลักษณะพิเศษของตราสารเปลี่ยนมือ ตั๋วเงินจึงต้องทำเป็นหนังสือตราสาร ซึ่งมีลายลักษณ์อักษรและลงลายมือชื่อของผู้ออกตราสาร และต้องมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด หากไม่ทำเป็นหนังสือตราสารและมีเนื้อความไม่ครบตามที่กฎหมายกำหนดย่อมไม่สมบูรณ์เป็นตั๋วเงินที่จะเกิดสิทธิเรียกร้องตามมูลหนี้ในตั๋วเงินได้¹⁸

ดังเช่นกรณีของตั๋วแลกเงิน ซึ่งเป็นตั๋วเงินประเภทหนึ่งนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 908 ที่บัญญัติว่า “อันว่าตั๋วแลกเงินนั้น คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้จ่าย ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ผู้รับเงิน” และตั๋วแลกเงินนั้นจะต้องมีรายการ ที่กฎหมายกำหนด ในมาตรา 909 ทั้งสิ้น 8 ประการ เช่น คำบอกชื่อว่าเป็นตั๋วแลกเงินคำสั่งอันปราศจากเงื่อนไข ให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน ชื่อหรือยี่ห้อผู้จ่าย วันถึงกำหนดใช้เงิน สถานที่ใช้เงิน ชื่อหรือยี่ห้อ

¹⁴ เป็นเอกสารที่ผู้ซื้อสินค้าโดยการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิต แต่เมื่อจะชำระเงินกลับไม่มีเงินมาชำระค่าสินค้า จึงขอรับเอกสารที่รับสินค้าออกจากท่าเรือมาจำหน่ายก่อน และตามสัญญาถือว่าสินค้าเป็นของธนาคาร แต่ผู้ขอรับเอกสารจะนำสินค้าไปจำหน่ายเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้ธนาคารภายในสัญญาต่อไป

¹⁵ เป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ที่มีข้อความแสดงถึงสิทธิของผู้ทรงในอันที่จะได้รับชำระเงินจำนวนแน่นอน ณ สถานที่และวันที่กำหนดไว้ โดยออกตาม พ.ร.บ. ตั๋วเงินคลัง พ.ศ. 2487 ซึ่งกระทรวงการคลังใช้เป็นเครื่องมือในการกู้ยืมเงิน (ประชาชนทั่วไปจะออกไม่ได้) โดยมีกำหนดใช้เงินไม่เกิน 1 ปี จะกำหนดใช้เงินให้ช้ากว่านี้ได้ แต่ปกติกระทรวงการคลังจะออกตั๋วเงินคลังที่มีกำหนดเวลาใช้เงินเพียง 63 วัน นับจากวันที่ออกตัวเท่านั้น ส่วนผลประโยชน์ตอบแทนที่จะเกิดแก่ผู้ยืมเงินจะใช้วิธีการ “ขายลด” ต่ำกว่าจำนวนเงินที่ตราไว้ในตัว ใน **สารานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน** เล่ม 12 หน้า 7804-7808.

¹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 898.

¹⁷ สหชน รัตนไพจิตร, **กฎหมายว่าด้วยตราสารเปลี่ยนมือ**, หน้า 8-10.

¹⁸ เพ็งอ้าง, หน้า 11.

ผู้รับเงินหรือคำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ วันและสถานที่ออกตัวเงิน และลายมือชื่อของผู้ส่งจ่าย เป็นต้น หากมีรายการไม่ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้จะทำให้ตราสารนั้นไม่สมบูรณ์เป็นตัวแลกเงินเลย

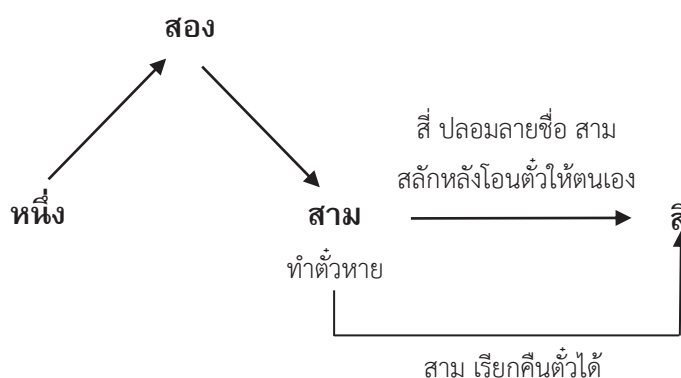
(2) ตัวเงินเป็นเอกสารที่ก่อตั้งสิทธิทางหนี้และทางทรัพย์สิน

ตัวเงินเป็นตราสารที่ก่อตั้งคำมั่น (promise) หรือความผูกพัน (bound) ซึ่งจะต้องชำระเงินตามเนื้อความที่ปรากฏในตราสารนั้น ส่งผลให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของมีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้เป็นลูกหนี้ใช้เงินตามเนื้อความในตราสารได้ หรืออาจจะโอนสิทธิของตนที่มีอยู่ในตราสารนั้นให้แก่ผู้อื่นโดยวิธีการสลักหลัง และส่งมอบตราสารได้

สิทธิทางหนี้ คือ “สิทธิเรียกร้อง” เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้โดยอาศัยอำนาจแห่งมูลหนี้และหากลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิที่จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้ เช่น กรณีที่ผู้จ่ายปฏิเสธการใช้เงิน ผู้ทรงสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ให้รับผิดชอบได้¹⁹

ส่วนสิทธิทางทรัพย์สิน คือ “กรรมสิทธิ์” ผู้ทรงตัวเงินเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในตราสารนั้น หากมีใครเอาตัวไปจากการครอบครองโดยไม่ชอบ ผู้ทรงย่อมมีสิทธิติดตามเอาตัวเงินคืนจากผู้ครอบครอง เว้นแต่ผู้ครอบครองพิสูจน์ได้ว่าตนเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่ต้องคืนตัวให้เจ้าของเดิม

ตัวอย่าง การโอนตัวเงินชนิดระบุชื่อ หนึ่ง ออกตัวแลกเงินสั่งให้ สอง ใช้เงินให้ สาม ต่อมา สาม ทำตัวหาย และ สี่ เก็บตัวได้ จึงปลอมลายมือชื่อของ สาม โอนให้ตนเอง กรณีนี้ สาม ซึ่งเป็นผู้ทรงตัวโดยชอบด้วยกฎหมายย่อมมีสิทธิเรียกตัวเงินคืนจาก สี่ ซึ่งเป็นผู้ทรงโดยทุจริตได้

ผังตัวอย่างที่ 3 แสดงการใช้สิทธิติดตามเอาตัวเงินคืน

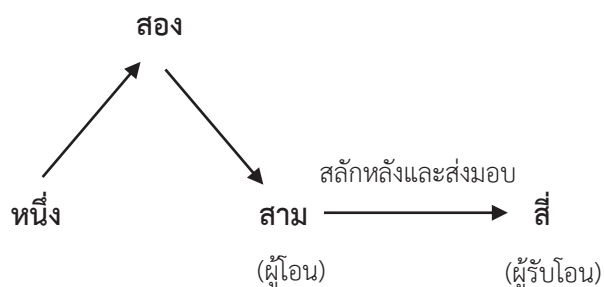
¹⁹ เฟ้งอ้าง, หน้า 39.

อาจกล่าวได้ว่า หากเพียงแต่การตกลงกันโดยคู่สัญญาเพื่อให้ตราสารใดมีลักษณะเช่นเดียวกับตราสารเปลี่ยนมือเท่านั้น ย่อมไม่เพียงพอที่จะทำให้ตราสารนั้นเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้²⁰

(3) ตัวเงินสามารถโอนกันได้ด้วยการสลักหลังและส่งมอบหรือส่งมอบเท่านั้น

ตัวเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่มุ่งให้การโอนได้โดยง่ายและสะดวก ซึ่งการโอนตัวเงิน มี 2 วิธีตามชนิดของตัวเงินนั้น ๆ ได้แก่ กรณีตัวเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน จะโอนได้ด้วยการสลักหลังและส่งมอบ และกรณีตัวเงินชนิดผู้ถือจะโอนได้เพียงส่งมอบเท่านั้น ลักษณะนี้ส่งผลให้ผู้รับโอนตัวเงินเข้าสวมสิทธิของผู้โอนที่มีอยู่ในตัวเงินได้อย่างสมบูรณ์ หลักการดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ไม่มีข้อยุ่งยากเหมาะสมกับความเร่งด่วนในการติดต่อกันในทางการค้า²¹

ตัวอย่าง กรณีตราสารชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน หนึ่ง ออกตัวแลกเงินสั่งให้ สอง ใช้เงินให้ สาม เป็นจำนวน 100,000 บาท เมื่อ สาม ประสงค์จะโอนสิทธิตามตัวแลกเงินให้แก่ สี่ สามสามารถโอนด้วยวิธีการส่งมอบตัวดังกล่าวได้ การโอนดังกล่าวจึงไม่ยุ่งยาก

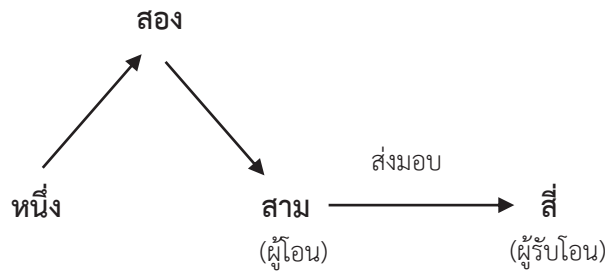

ผังตัวอย่างที่ 4 แสดงการโอนตัวเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน

ตัวอย่าง กรณีตราสารชนิดผู้ถือ หนึ่ง ออกตัวแลกเงินสั่งให้ สอง ใช้เงินให้ สาม หรือผู้ถือ เป็นจำนวน 100,000 บาท เมื่อ สาม ประสงค์จะโอนสิทธิตามตัวแลกเงินให้แก่ สี่ สามสามารถโอนด้วยการส่งมอบตัวดังกล่าวได้ การโอนดังกล่าวจึงไม่ยุ่งยาก

²⁰ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 14.

²¹ เพ็งอ้ง, หน้า 15.

ผังตัวอย่างที่ 5 แสดงการโอนตัวเงินชนิดผู้ถือ

จึงอาจสรุปความแตกต่างของวิธีการโอนตราสารเปลี่ยนมือกับการโอนสิทธิเรียกร้องอื่น

ตารางที่ 1 แสดงความแตกต่างของการโอนตราสารเปลี่ยนมือกับการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป

การโอนสิทธิตามตราสารเปลี่ยนมือ	การโอนสิทธิเรียกร้องตามสัญญาอื่น
1. สลากหลังโอนตัวเงิน - กรณีตัวเงินชนิดระบุชื่อ โอนได้ด้วยการสลักหลังและส่งมอบ - กรณีตัวเงินชนิดผู้ถือ โอนได้ด้วยการส่งมอบเพียงอย่างเดียว 2. ไม่ต้องแจ้งให้ลูกหนี้แห่งสิทธิทราบถึงการโอน (มาตรา 917 วรรคแรก มาตรา 918)	1. ต้องทำเป็นหนังสือโอนสิทธิเรียกร้อง 2. ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ หรือได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ 3. ต้องได้รับความยินยอมของลูกหนี้ก่อนที่จะโอนสิทธิเรียกร้อง (มาตรา 306)

(4) ผู้รับโอนตัวเงินได้รับโอนสิทธิโดยสมบูรณ์

เมื่อตราสารขาดความเชื่อถือ หมายถึง เมื่อตัวเงินถึงกำหนดใช้เงินแต่ถูกปฏิเสธการใช้เงิน ผู้ทรงตราสารย่อมใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาากับลูกหนี้ทั้งหลายในตราสารได้ทุกคน แสดงให้เห็นว่า การโอนตราสารมีผลให้สิทธิในตราสารโอนมายังผู้รับโอนด้วย ทำให้ผู้รับโอนชอบที่จะใช้สิทธิฟ้องร้องลูกหนี้ในตราสารนั้นได้ ข้อนี้ย่อมแสดงนัยยะสำคัญว่า ผู้รับโอนตัวเงินสามารถเข้าสวมสิทธิของผู้โอนที่มีอยู่ในตัวเงินนั้นได้โดยสมบูรณ์

(5) ผู้รับโอนตัวเงินที่สุจริตได้รับความคุ้มครองตาม “หลักผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน”

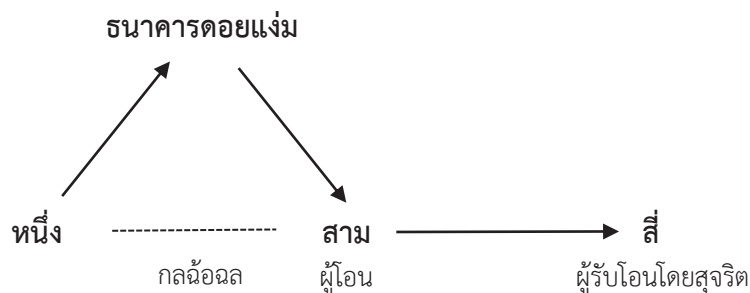
เหตุที่กำหนดให้ผู้รับโอนตัวเงินโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองตามหลักผู้รับโอนโดยสุจริตไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน เนื่องจากว่าสภาพของตัวเงิน ซึ่งเป็นตราสารเปลี่ยนมือมีความสะดวกและง่ายต่อการโอนและลักษณะของการโอนตราสารเปลี่ยนมือเป็นการโอนเป็นทอด ๆ จึงมีคู่สัญญาได้หลายคน หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าการโอนในบางทอดอาจมีข้อบกพร่องในการโอน เช่น ผู้โอนเป็นผู้ไม่มีสิทธิโอน หรือผู้โอนขโมยตราสารมาจากผู้อื่น หรือการได้ตราสารมานั้นตกเป็นโมฆะหรือโมฆียะ และต่อมาได้โอนตราสารนั้นให้แก่ผู้รับโอน กรณีดังกล่าวจึงเกิดปัญหาว่า ผู้รับโอนตราสารดังกล่าวมีสิทธิในตราสารหรือไม่ เพียงใด

หากนำหลักทั่วไปเรื่อง “หลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” มาพิจารณา พบว่าผู้รับโอนย่อมไม่มีสิทธิดีไปกว่าผู้โอน ดังนั้น หากเป็นกรณีที่ผู้โอนตัวเงินนั้นเป็นบุคคลที่มีสิทธิบกพร่องหรือได้รับตัวเงินมาโดยไม่สิทธิและผู้โอนได้โอนตัวเงินต่อไปยังผู้รับโอน ผู้รับโอนก็ย่อมต้องรับสิทธินั้นไปอย่างบกพร่อง หรือไม่มีสิทธิในตัวเงินดังกล่าวเช่นเดียวกับผู้โอน ซึ่งผู้รับโอนจะยกข้อต่อสู้ว่าตนได้รับโอนมาโดยแม้จะสุจริตก็ตาม หรือตนต้องเสียหายไม่ได้ เพราะหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ไม่คุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริต จึงเป็นข้อจำกัดที่ขัดต่อสภาพและวัตถุประสงค์ของตัวเงินที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือ และมีความมุ่งหมายให้มีความคล่องตัวในการโอนเปลี่ยนมือ เมื่อมีการโอน เป็นทอด ๆ ย่อมไม่ยุติธรรมกับผู้รับโอนคนสุดท้ายที่ไม่สามารถรู้ได้เลยว่า การโอนตัวเงินก่อนหน้านั้นมีเหตุบกพร่องประการใดบ้าง

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีหลักกฎหมายพิเศษ เพื่อคุ้มครองผู้รับโอนที่สุจริตและไม่ขัดสภาพของความเปราะบางของตราสารเปลี่ยนมือ โดยกำหนดหลัก “ผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน” ขึ้นอันเป็นข้อยกเว้นหลักทั่วไปดังกล่าว ซึ่งมีสาระสำคัญว่า หากผู้รับโอนได้รับโอนตราสารเปลี่ยนมือมาโดย “สุจริต” แล้ว แม้ผู้โอนจะไม่มีสิทธิในตราสารนั้นโดยสมบูรณ์ หรือมีข้อบกพร่องก็ตาม ลูกหนี้ในตราสารจะยกข้อต่อสู้ที่ตนมีต่อผู้โอนขึ้นต่อสู้กับผู้รับโอนตราสารซึ่งสุจริตไม่ได้ ผู้รับโอนที่สุจริตจะได้รับความคุ้มครองและถือเสมือนว่าได้รับโอนมาโดยชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิเช่นเดียวกับการได้รับโอนมาโดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะกฎหมายต้องการให้ผู้รับโอน มั่นใจได้ว่าผู้ที่โอนตราสารให้แก่ตนนั้นได้รับโอนมาโดยมีสิทธิและไม่ต้องเสียเวลาสอบสวน ถึงความสมบูรณ์ของสิทธิของผู้โอนแต่อย่างใด และลูกหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือจะยกข้อต่อสู้ อันอาศัยความเกี่ยวกันระหว่างตนกับคู่สัญญาคนอื่นขึ้นต่อสู้ผู้ทรงที่กระทำการโดยสุจริต เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบหรือให้รับผิดชอบลดลง

ยอมทำไม่ได้ เพราะถือว่าผู้ทรงเป็นคู่สัญญาที่อยู่ห่างไกลออกไป ซึ่งไม่ทราบถึงความบกพร่องแห่งสิทธิ นั้นด้วย

ตัวอย่าง สาม ทำกลฉ้อฉลหลอกขายแหวนเพชรให้แก่ หนึ่ง โดย สามอ้างว่าเป็น แหวนเพชรแท้ ทั้งที่ความจริงเป็นแหวนเพชรปลอม หนึ่ง หลงเชื่อจึงออกเช็คสั่งธนาคารดอยแถมให้ใช้ เงินแก่ สาม จำนวน 500,000 บาท สาม สลักหลังโอนเช็คดังกล่าวให้ สี่ เพื่อชำระหนี้ ค่าซื้อสินค้าที่ สาม ซื้อมาจาก สี่ สี่รับสลักหลังเช็คไว้โดยสุจริต ต่อมาเมื่อ สี่ นำเช็คไปยื่นให้ธนาคารดอยแถมใช้เงิน ธนาคารปฏิเสธการใช้เงิน สี่ จึงมาฟ้องเรียกให้ หนึ่ง ผู้ส่งจ่ายเช็ครับผิดชอบ เช่นนี้ หนึ่ง จะอ้างว่าตน ไม่ต้องรับผิดชอบตามเช็คเนื่องจากนิติกรรมระหว่าง หนึ่ง กับ สาม ตกเป็นโมฆะเพราะตนได้บอกกล่าวแล้ว เมื่อตนไม่ต้องรับผิดชอบต่อ สาม ดังนั้น สี่ ซึ่งรับโอนมาจาก สาม จึงไม่มีสิทธิไต่ถามว่า สาม ข้ออ้างดังกล่าว ฟังขึ้นหรือไม่

ผังตัวอย่างที่ 6 แสดงหลักผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน

จากข้อเท็จจริงข้างต้น วินิจฉัยว่า ข้ออ้างของ หนึ่ง ฟังไม่ขึ้น เนื่องจากตราสารเปลี่ยนมือ จะคุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริต ซึ่งเป็นการยกเว้นหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ตามมาตรา 916 แม้ หนึ่ง จะบอกกล่าวนิติกรรมแล้ว แต่ สาม ยังโอนเช็คต่อให้สี่ สี่ ผู้สุจริตได้รับความคุ้มครองสามารถ ไล่เบี้ยเอาจาก หนึ่ง และ สามได้ หนึ่ง จะยกข้อต่อสู้ว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบเพราะแหวนเพชรปลอมไม่ได้

ฉะนั้นแล้ว จะเห็นได้ว่า ตัวเงิน เป็นตราสารเปลี่ยนมือประเภทหนึ่ง โดยตัวเงิน จะต้องเป็นการชำระหนี้ด้วยตัวเงิน และแม้เอกสารนั้นจะเป็นตราสารเปลี่ยนมือแต่ก็อาจไม่ใช่ตัวเงิน เสมอไป เช่น ใบกำกับของ หรือ ใบรับของในคลังสินค้า เพราะเป็นการชำระหนี้ด้วยสินค้าหรือบริการ ไม่ใช่ตัวเงิน และไม่ได้แปลว่า “ตัว” หรือ ตราสารใด ๆ ที่สั่งให้จ่ายเป็นเงินจะเป็นตัวเงินเสมอไป เช่น

เลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งธนาคารสั่งตัวแทนของตนให้ใช้เงินแก่พ่อค้าที่นำสินค้าส่งมาขายแก่ลูกค้าของธนาคารโดยลำพังก็ไม่ใช่ตัวเงิน²²

1.2 หลักกฎหมายเฉพาะในตราสารเปลี่ยนมือ

เมื่อตัวเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ จึงมีหลักกฎหมายเฉพาะขึ้นใช้กับตัวเงิน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของตัวเงินที่มีความแตกต่างจากสัญญาทั่วไป โดยหลักกฎหมายเฉพาะในตราสารเปลี่ยนมือนั้นมี 3 หลักสำคัญ ได้แก่ (1.2.1) หลักสัญญาในตราสารเปลี่ยนมือ (1.2.2) หลักการโอนหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือ และ (1.2.3) หลักสุจริตในตราสารเปลี่ยนมือ มีสาระสำคัญดังนี้

1.2.1 หลักสัญญาในตราสารเปลี่ยนมือ

ด้วยเหตุที่ลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือนั้น สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ง่ายและโอนเป็นทอดสืบทอดกันไปโดยไม่จำกัดการโอน ทำให้มีคู่สัญญาเข้ามาผูกพันเป็นจำนวนมาก ถือว่าเป็นลักษณะพิเศษของสัญญาตัวเงินที่มีความแตกต่างจากสัญญาทั่วไป จึงทำให้ต้องมีหลักสัญญาในตราสารเปลี่ยนมือขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะที่แท้จริงของตราสารเปลี่ยนมือ กล่าวคือ

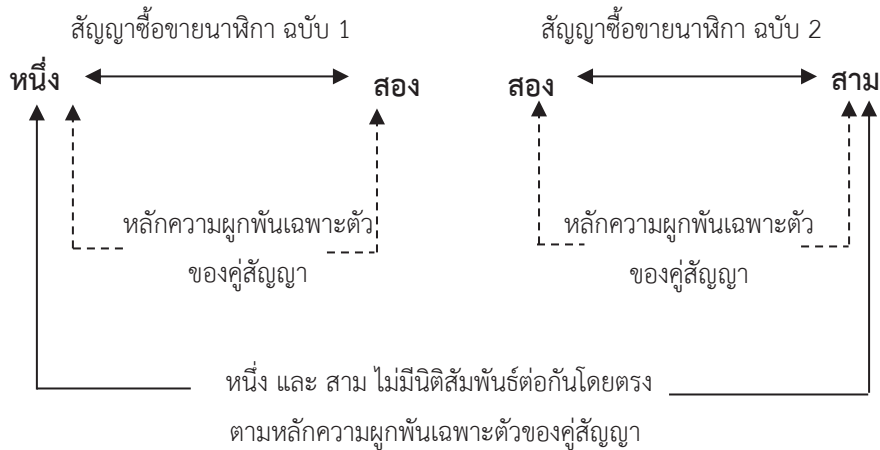
ในสัญญาทั่วไป จะใช้หลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา หรือที่เรียกว่า “Privity of contract”²³ โดยคู่สัญญาที่มีนิติสัมพันธ์กันย่อมมีความผูกพันกันโดยตรงและเป็นการเฉพาะตัวของคู่สัญญาเท่านั้น ซึ่งความผูกพันนี้ทำให้เกิดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบเฉพาะคู่สัญญา และไม่อาจใช้สิทธินี้เรียกร้องให้บุคคลภายนอกเข้ามาผูกพันตามข้อตกลงในสัญญาได้

ตัวอย่าง หนึ่ง ทำสัญญาซื้อขายนาฬิกาจาก สอง ต่อมา สอง ขายนาฬิกาดังกล่าวต่อให้แก่ สาม จากข้อเท็จจริงข้างต้น หากนำหลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญามาปรับใช้ จะพบว่าสัญญาซื้อขายดังกล่าวมี 2 ฉบับแยกจากกันอันได้แก่ สัญญาซื้อขายนาฬิกาฉบับแรกระหว่าง หนึ่ง กับ สอง และสัญญาซื้อขายนาฬิกาฉบับที่ 2 ระหว่าง สอง กับ สาม แม้วัตถุแห่งสัญญาจะเป็นนาฬิกา

²² ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายกฎหมายตัวเงิน, หน้า 2 ; เลตเตอร์ออฟเครดิต หมายถึง วิธีการชำระราคาซึ่งธนาคารพาณิชย์ผูกพันตนเองที่จะชำระราคาให้แก่ผู้รับประโยชน์ หากว่าผู้รับประโยชน์ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขโดยการส่งมอบเอกสารตรงตามที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตแก่ธนาคาร อ้างใน กำชัย จงจักรพันธ์, กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 441.

²³ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 35.

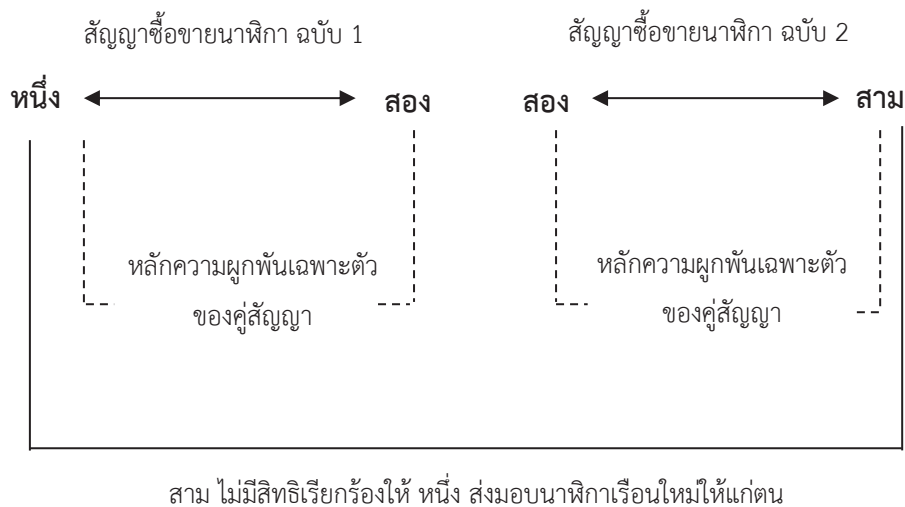
เรือนเดียวกันก็ตาม สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญาทั้งสองย่อมแตกต่างกันตามมูลสัญญาแต่ละฉบับ โดยที่ข้อตกลงในสัญญาแต่ละฉบับจะผูกพันเฉพาะตัวบุคคลผู้เป็นคู่สัญญาเท่านั้น

ผังตัวอย่างที่ 7 แสดงความสัมพันธ์ของคู่สัญญาตามหลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา

จากผังตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า สัญญาซื้อขายนาฬิกาฉบับแรกนั้น หนึ่ง กับ สอง ซึ่งเป็นคู่สัญญากันโดยตรง ย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่อกัน ในขณะที่สัญญาซื้อขายนาฬิกาฉบับที่ 2 นั้น สอง กับ สาม ก็เป็นคู่สัญญากันโดยตรง ย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่อกันเช่นเดียวกัน แต่จะเห็นได้ว่า ระหว่าง หนึ่ง กับ สาม นั้นไม่มีความผูกพันกันเลย ทั้งคู่จึงไม่อาจก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ต่อกันเลย เพราะไม่ได้เป็นคู่สัญญากันโดยตรง ตามหลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญานั้นเอง

หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนปรากฏว่า สัญญาซื้อนาฬิการะหว่าง หนึ่ง (ผู้ขาย) กับ สอง (ผู้ซื้อ) เมื่อ สอง ชำระเงินค่านาฬิกาแล้ว หนึ่ง มีหน้าที่ต้องส่งมอบนาฬิกาให้แก่สอง ต่อมา สอง ได้ตกลงขายนาฬิกาดังกล่าวให้แก่ สาม โดยที่ สาม ได้ชำระเงินค่านาฬิกาแล้ว และมีข้อตกลงว่า สอง จะนำนาฬิกามาให้ภายหลังจากที่ได้รับนาฬิกาจาก หนึ่ง เมื่อเวลาผ่านไป หนึ่ง ได้ส่งมอบนาฬิกาชำรุดให้แก่สอง และสอง ได้ส่งมอบนาฬิกาเรือนนั้นให้แก่ สาม เช่นนี้ สาม จะใช้สิทธิเรียกร้องให้ หนึ่ง ส่งมอบนาฬิกาเรือนใหม่แทนเรือนที่ชำรุดบกพร่องแก่ตนไม่ได้ เพราะ สาม ไม่ได้เป็นคู่สัญญากับ หนึ่ง โดยตรงนั่นเอง สาม ทำให้เพียงเรียกร้องให้ สอง คู่สัญญาโดยตรงกับตนส่งมอบนาฬิกาเรือนใหม่ให้เท่านั้น

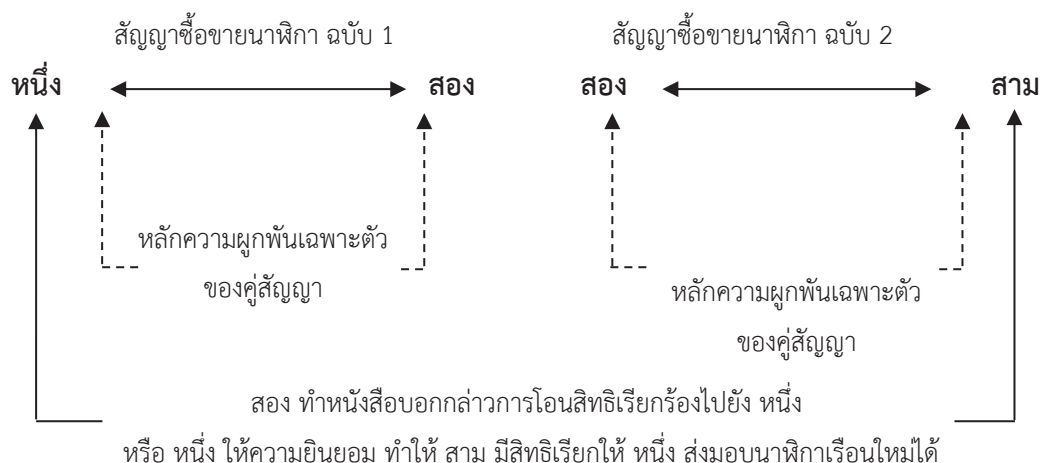

ผังตัวอย่างที่ 8 แสดงข้อจำกัดของหลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา

แต่อย่างไรก็ดี หาก สาม ต้องการสั่งให้ หนึ่ง ส่งมอบนาฬิกาเรือนใหม่ให้แก่ตนสามารถทำได้ ด้วยการให้ สอง โอนสิทธิเรียกร้องที่มีต่อ หนึ่ง มาให้แก่ สาม ตามมาตรา 306 และจะทำให้ สาม (ผู้รับโอน) มีสิทธิเรียกร้องให้ หนึ่ง ส่งมอบนาฬิกาเรือนใหม่ให้แก่ตนได้ กล่าวคือ การโอนสิทธิเรียกร้องระหว่างเจ้าหนี้ผู้โอนกับผู้รับโอน ซึ่งเป็นหนี้ที่ต้องชำระโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ต้องทำเป็นหนังสือระหว่างเจ้าหนี้ผู้โอนกับผู้รับโอน และต้องทำเป็นหนังสือบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ หรือให้ลูกหนี้ยินยอมด้วยการโอนนั้น และเมื่อได้ทำเป็นหนังสือบอกกล่าว หรือลูกหนี้ให้ความยินยอมแล้ว สิทธิเรียกร้องนั้นย่อมโอนไปส่งผลให้เจ้าหนี้เดิม (ผู้โอน) จะกลับมาฟ้องลูกหนี้อีกไม่ได้ เพราะไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกันแล้ว ในส่วนของเจ้าหนี้ใหม่ (ผู้รับโอน) ย่อมมีสิทธิฟ้องลูกหนี้ได้ด้วยตนเอง²⁴

จากกรณีตัวอย่างข้างต้น หาก สาม ต้องการสั่ง ให้ หนึ่ง ส่งมอบนาฬิกาเรือนใหม่ สาม ต้องตกลงกับ สอง เพื่อจะโอนสิทธิเรียกร้องที่ สอง มีต่อ หนึ่ง โอนให้แก่ สาม เป็นหนังสือตามหลักการโอนสิทธิเรียกร้องข้างต้น และ สอง ต้องทำหนังสือบอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องนี้ ไปยัง หนึ่ง หนึ่ง ได้ยินยอมด้วยในการโอนนั้น ผลจะทำให้ สอง เจ้าหนี้เดิม (ผู้โอน) จะกลับมาฟ้อง หนึ่ง ลูกหนี้อีกไม่ได้ และ สาม เจ้าหนี้คนใหม่ (ผู้รับโอน) จึงฟ้อง หนึ่ง ลูกหนี้ได้ด้วยตนเอง

²⁴ ขอล ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ. 2549), หน้า 209 - 215.

ผังตัวอย่างที่ 9 แสดงการโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า หลักความผูกพันเฉพาะคู่สัญญา กำหนดให้เฉพาะตัวของคู่สัญญาเท่านั้นที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อกัน ในขณะที่ตัวเงินมีคู่สัญญาจำนวนมาก หากนำหลักการดังกล่าวมาใช้ย่อมมีข้อจำกัดที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นตราสารเปลี่ยนมือ เพราะทำให้การโอนสิทธิเรียกร้องในระหว่างพ่อค้าเป็นไปโดยไม่สะดวก จึงได้กำหนดหลักการใหม่ขึ้นเพื่อเสริมหลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา และสอดคล้องกับสภาพของตราสารกับสภาพของตราสารเปลี่ยนมือ นั่นคือ “**หลักความผูกพันตามสัญญาลำดับรอง (Secondary of contract)**”²⁵ มาใช้ร่วมกับหลักความผูกพันเฉพาะคู่สัญญาดังกล่าว โดยปรับใช้ทั้ง 2 หลักร่วมกัน กล่าวคือ ความสัมพันธ์ของคู่สัญญาที่ความสัมพันธ์อยู่ใกล้ชิดกัน (Immediate Parties) จะใช้หลักความสัมพันธ์เฉพาะตัวของคู่สัญญา ส่วนคู่สัญญาที่อยู่ห่างไกลกัน (Remote Parties) ใช้หลัก ความผูกพันตามสัญญาลำดับรองมาใช้บังคับ กล่าวคือ

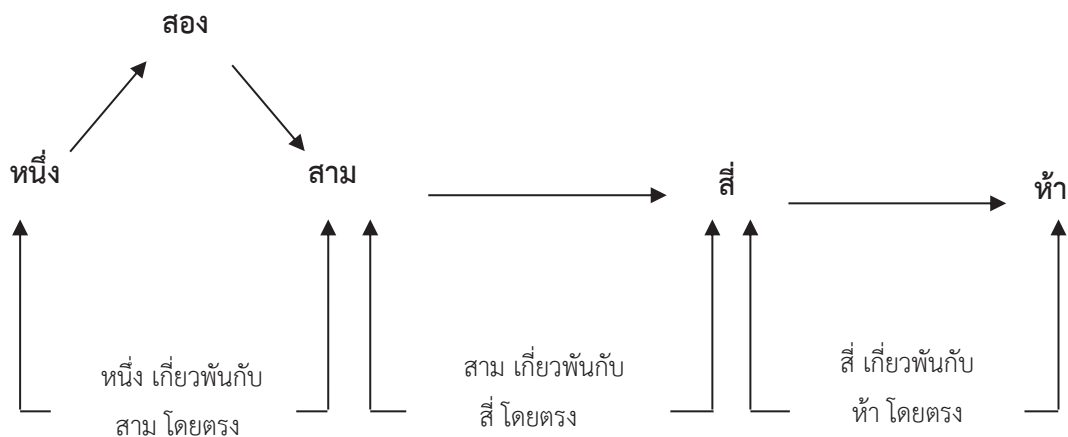
(1) ความสัมพันธ์ของคู่สัญญาที่อยู่ใกล้ชิดกัน (Immediate Parties)

หมายถึง คู่สัญญาในตัวเงินที่มีนิติสัมพันธ์กันโดยตรงหรือใกล้ชิดกัน โดยมีความเกี่ยวพันกันตามมูลหนี้เดิมอยู่แล้วและใช้ตัวเงินเพื่อชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมแทนเงินสด

ตัวอย่าง หนึ่ง ออกตัวแลกเงินให้ สาม เพื่อชำระหนี้ค่าซื้อสินค้า จึงเกิดความสัมพันธ์ระหว่าง หนึ่ง ผู้ส่งจ่ายกับ สาม ผู้รับเงิน ตามมูลหนี้ตัวเงิน หรือ ต่อมา สาม โอนตัวเงินนั้นให้แก่ สี่ เพื่อชำระ

²⁵ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 34 – 37.

หนี้ค่าเงินกู้ยืม เช่นนี้ ย่อมเกิดความสัมพันธ์ระหว่าง สาม ผู้สละหลังกับ สี่ ผู้รับสละหลัง ในทางตัวเงินกันขึ้น หรือ สี่ โอนตัวเงินนั้นให้แก่ ห้า เพื่อชำระหนี้ค่ากระเป่า จึงเกิดความสัมพันธ์ระหว่าง สี่ ผู้สละหลังกับ ห้า ผู้รับสละหลังขึ้น

[หลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา] [หลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา] [หลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา]

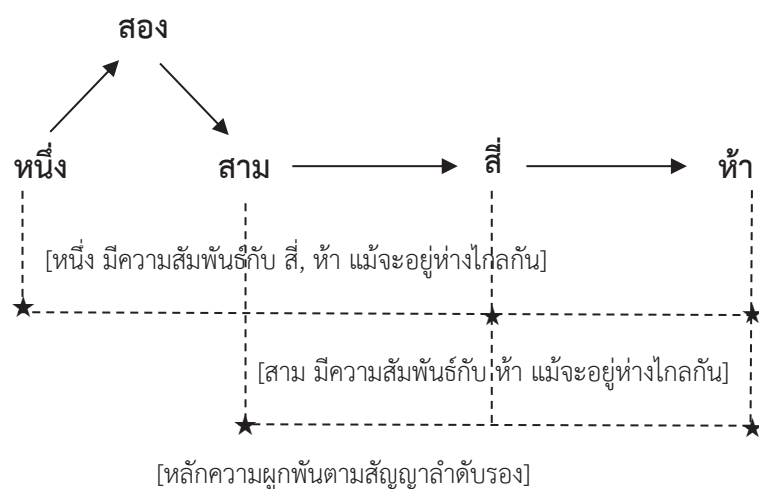
ผังตัวอย่างที่ 10 แสดงความสัมพันธ์ของคู่สัญญาที่อยู่ใกล้ชิดกัน

จากผังตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหนึ่ง กับ สาม , สาม กับ สี่, สี่ กับ ห้า ดังกล่าวนี ในทางสัญญา ถือว่าเป็นไปตามหลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา และหลักการดังกล่าวนี้ นำมาใช้ในการโอนตราสารเปลี่ยนมือในกรณีที่เป็นการโอนของคู่สัญญาที่มีความสัมพันธ์กันโดยตรงหรือใกล้ชิดกันด้วย

(2) ความสัมพันธ์ของคู่สัญญาที่อยู่ห่างไกลกัน (Remote Parties)

หมายถึง คู่สัญญาซึ่งไม่มีนิติสัมพันธ์กันโดยตรงตามมูลหนี้เดิมแต่มีความผูกพันกันตามมูลหนี้ในตั๋วเงิน ซึ่งจะนำหลักความผูกพันตามสัญญาลำดับรองมาใช้กับกรณีนี้

ตัวอย่าง จากข้อเท็จจริงข้างต้น หนึ่ง ออกตั๋วแลกเงินให้ สาม ต่อมา สาม โอนตัวเงินนั้นให้แก่ สี่ และสี่ โอนตัวเงินนั้นให้แก่ ห้า เพื่อใช้ตัวเงินชำระหนี้แทนมูลหนี้เดิมที่มีต่อกันแทนเงินสดกรณีเช่นนี้ หากต้องการให้ ห้า ผู้รับโอนตัวเงินมาจาก สี่ เกิดสิทธิไล่เบี้ยมูลหนี้ตามตัวเงินเอากับบุคคลที่ปรากฏชื่อในตั๋วเงิน จะต้องนำหลักความผูกพันตามสัญญาลำดับรองมาใช้ ทำให้ หนึ่ง ก็มี ความสัมพันธ์ กับ สี่ และ ห้า หรือ สาม ก็มีความสัมพันธ์กับ ห้า แม้จะอยู่ห่างไกลกันก็ตาม

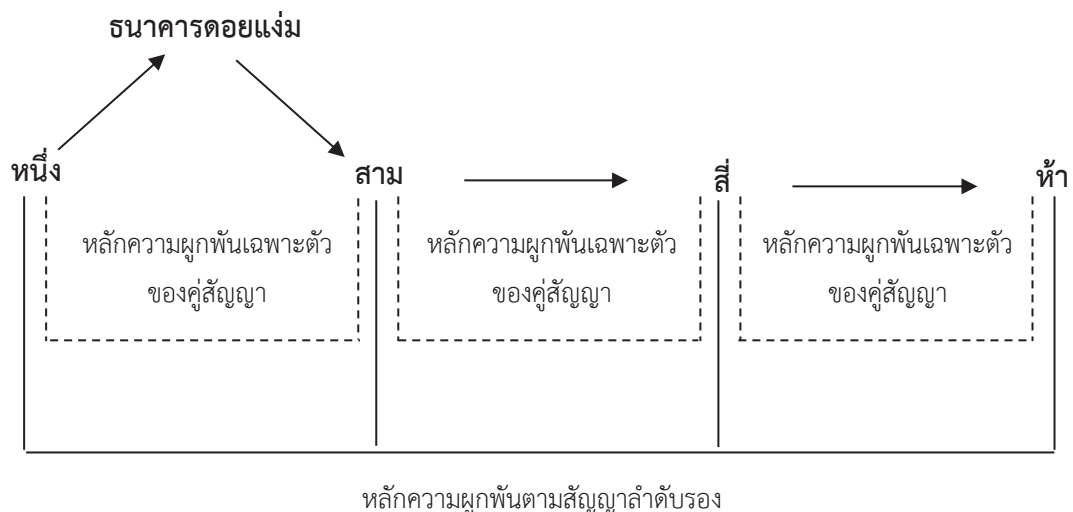
ผังตัวอย่างที่ 11 แสดงความสัมพันธ์ของคู่สัญญาที่อยู่ห่างไกลกัน

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการนำหลักความผูกพันตามสัญญาลำดับรองมาใช้เพื่อลดข้อจำกัดของหลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญาที่อาจไม่สอดคล้องกับลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือนั่นเอง โดยกำหนดให้ถือว่าความสัมพันธ์ตลอดสายดังกล่าว ถือว่าเป็นความสัมพันธ์ตามมูลหนี้ในตัวเงิน ซึ่งบุคคลที่อยู่ห่างไกลกัน จะต้องใช้หลักความผูกพันตามสัญญาลำดับรองและคู่สัญญาคนอื่นจะอ้างว่าตนไม่ได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับ ห้า ไม่ได้ เพราะ ห้า ในฐานะที่เป็นผู้ทรงหรือเจ้าหนี้ได้รับความคุ้มครองตามหลักสัญญาในตราสารเปลี่ยนมือนั่นเอง

ดังนั้น ความผูกพันของคู่สัญญาในตราสารเปลี่ยนมือจะใช้ 2 หลักควบคู่กัน คือ หลักความผูกพันเฉพาะตัว และหลักความผูกพันตามสัญญาลำดับรองแม้คู่สัญญาจะอยู่ห่างไกลออกไปหรือมิได้มีความเกี่ยวพันกันโดยตรง ก็ใช้สิทธิเรียกร้องเอากับคู่สัญญาก่อนหน้าได้ ในขณะที่หากเป็นความสัมพันธ์กับคู่สัญญาที่อยู่ใกล้กัน หรือมีความสัมพันธ์กันโดยตรงอยู่แล้วก็จะใช้หลักความผูกพันเฉพาะคู่สัญญาเช่นเดิม

ตัวอย่าง หนึ่ง ออกเช็คสั่งธนาคารดอยงำม่งใช้เงินให้แก่ สอง เพื่อชำระเงินค่านาฬิกา จะเห็นได้ว่า สอง มีสิทธิเรียกร้องให้ธนาคารใช้เงินให้แก่ตน ต่อมา สอง สลักหลัง และโอนตัว ต่อให้ สาม และ สาม สลักหลังและโอนตัวต่อให้ สี่ การกระทำระหว่าง สอง - สาม และ สาม - สี่ นั้น เป็นการโอนสิทธิเรียกร้องตามมูลหนี้ในตัวเงิน ซึ่งกระทำได้เพียงแค่สลักหลังและส่งมอบตัว ให้ผู้รับโอนก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือและบอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องนั้นไปยังลูกหนี้ตามตัวอีกต่อไป แม้ สาม และ สี่ จะไม่มีนิติสัมพันธ์กันโดยตรงกับ หนึ่ง ซึ่งเป็นผู้สั่งจ่ายเช็คดังกล่าวก็ตาม สาม

และ สี่ ย่อมมีสิทธิเรียกให้ธนาคารใช้เงินตามเนื้อความในเช็คนั้น และหากธนาคารปฏิเสธการใช้เงิน สาม และ สี่ ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ หนึ่ง ผู้สั่งจ่ายเช็ครับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คนั้นเช่นกัน ในขณะที่ หนึ่ง ก็ไม่อาจปฏิเสธว่าตนไม่มีความสัมพันธ์กับ สาม และ สี่ ได้ เหล่านี้จึงเป็นการลดขั้นตอนที่ยุ่งยาก และไม่สะดวกในตราสารเปลี่ยนมืออันเป็นข้อจำกัดของหลักความผูกพันเฉพาะคู่สัญญานั้นเอง

ผังตัวอย่างที่ 12 สรุปหลักสัญญาในตราสารเปลี่ยนมือ

เมื่อพิจารณาหลักสัญญาในตราสารเปลี่ยนมือนี้ ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตั๋วเงินมาตราใดบ้างนั้น จะพบว่า ปรากฏในมาตรา 967 ที่กล่าวไว้ว่า “ในเรื่องตั๋วแลกเงินนั้น บรรดาบุคคลผู้สั่งจ่ายก็ดี รับรองก็ดี สลากหลังก็ดี หรือรับประกันด้วยอาวัลก็ดี ย่อมต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้ทรง

ผู้ทรงย่อมมีสิทธิว่ากล่าวเอาความแก่บรรดาบุคคลเหล่านี้เรียงตัว หรือรวมกันก็ได้ โดยมีพักต้องดำเนินการตามลำดับที่คนเหล่านั้นมาต้องผูกพัน

สิทธิเช่นเดียวกันนี้ ย่อมมีแก่บุคคลทุกคนซึ่งได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงิน และเข้าถือเอาตั๋วเงินนั้น ในการที่จะใช้บังคับเอาแก่ผู้ที่มีความผูกพันอยู่แล้วก่อนตน”

จากมาตรา 967 ข้างต้น พบว่า ได้นำหลักสัญญาในตราสารเปลี่ยนมือมาใช้ โดยกำหนดให้บุคคลผู้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินไม่ว่าจะเป็นผู้สั่งจ่าย ผู้รับรอง ผู้สลักหลัง หรือผู้รับอาวัล ต่างมีความความรับผิดชอบร่วมกันต่อผู้ทรงตั๋วเงิน แม้บุคคลเหล่านั้นจะไม่มี ความผูกพันกันโดยตรง ต่อผู้ทรงตั๋วเงินก็ตาม แต่ทุกคนที่อยู่ห่างไกลกันนั้นต่างมีความผูกพันร่วมกันตามหลักความผูกพันตาม

สัญญาลำดับรอง ทำให้ผู้ทรงตัวเงินมีสิทธิไต่เบี่ยบุคคลใดก็ได้ โดยไม่ต้องเรียงตามลำดับก่อนหลัง และในส่วนของความผูกพันของคู่สัญญาที่อยู่ใกล้ชิดกัน ยังคงใช้หลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญาเช่นเดิม²⁶

1.2.2 หลักการโอนหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือ

เมื่อบุคคลสองฝ่ายแสดงเจตนาเข้าผูกพันตามสัญญา ย่อมเกิดเจ้าหนี้และลูกหนี้ขึ้น โดยเจ้าหนี้นี้ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตน ในขณะเดียวกัน ลูกหนี้นี้ย่อมมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามข้อตกลงในสัญญา อย่างไรก็ดี หากเจ้าหนี้ต้องการโอนสิทธิเรียกร้องให้บุคคลอื่นในกรณีของสัญญาทั่วไป เจ้าหนี้สามารถทำได้ โดยบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้แห่งสิทธิให้ทราบหรือได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากลูกหนี้ การโอนสิทธิเรียกร้องก็จะสมบูรณ์ ผู้รับโอนสิทธิดังกล่าวจึงได้รับสิทธิเรียกร้องที่มีต่อลูกหนี้ได้ ตามมาตรา 306 วรรคหนึ่ง แต่วิธีการโอนสิทธิเรียกร้องในสัญญาทั่วไปมีข้อจำกัดที่ทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก หากนำมาใช้กับตราสารเปลี่ยนมือซึ่งมีคู่สัญญาหลายคน เพราะตราสารเปลี่ยนมือใช้หลักความผูกพันตามสัญญาลำดับรอง เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ของคู่สัญญาที่ห่างออกไป

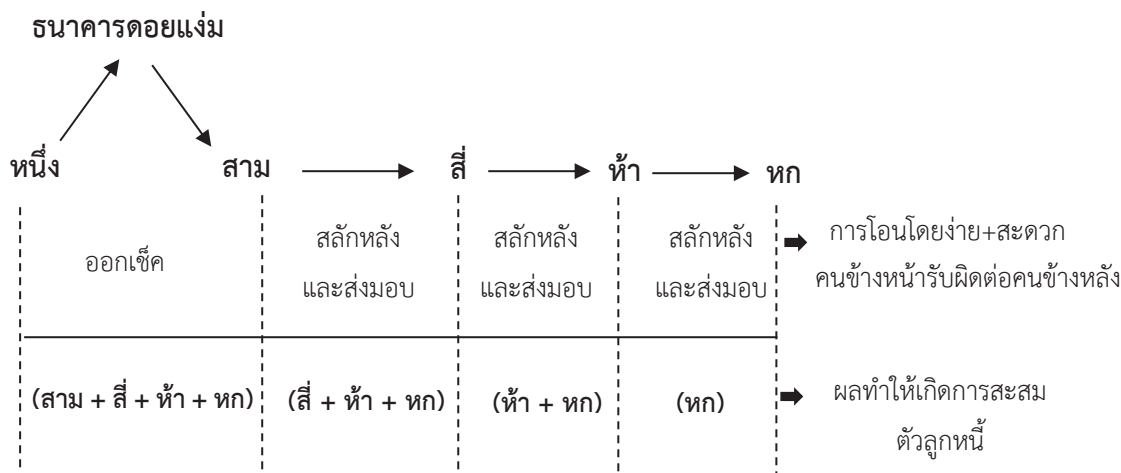
ดังนั้น การโอนหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือจึงมีหลักการเฉพาะขึ้น โดยยกเว้นหลักการโอนหนี้ทั่วไป²⁷ กล่าวคือ ทำให้การโอนหนี้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น โดยการสลักหลังและส่งมอบ หรือส่งมอบก็มีผลเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องแล้ว จึงส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบในการสะสมตัวลูกหนี้ลำดับรอง (The Accumulation of secondary of contract) ขึ้น²⁸ ทำให้ทุกครั้งที่มีการโอนตราสารเปลี่ยนมือจะเกิดการสะสมตัวลูกหนี้ไปเรื่อย ๆ โดยเฉพาะคู่สัญญาที่อยู่ห่างไกล

ตัวอย่าง หนึ่ง ออกเช็ค สั่งธนาคารดอยแม่เม่ให้ใช้เงินแก่ สาม จากนั้น สาม สลักหลังและส่งมอบตัวเงินให้แก่ สี่ สี่ได้สลักหลังและส่งมอบให้ ห้า และห้าได้สลักหลังและส่งมอบให้แก่ หก ผู้ทรง ซึ่งวิธีการโอนหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือสามารถทำได้ง่ายและสะดวก

²⁶ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 36 – 37.

²⁷ สหชน รัตนไพจิตร, กฎหมายว่าด้วยตราสารเปลี่ยนมือ, หน้า 10.

²⁸ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 36.

ผังตัวอย่างที่ 13 แสดงการโอนหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือ

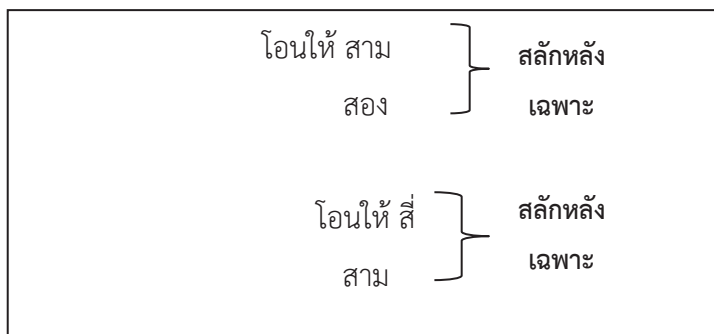
จากตัวอย่าง ผลของการโอนหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือ ย่อมทำให้เกิดการสะสมตัวลูกหนี้ขึ้น พบว่าทุกครั้งที่มีการสลักหลังโอนตั้งแต่การส่งจ่ายของ หนึ่ง การสลักหลังของ สาม สี่ และ ห้า ก็จะทำให้การสะสมตัวลูกหนี้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไปจนถึง หก ผู้ทรง ซึ่งเหตุผลที่ ห้า ต้องสะสมความรับผิดชอบต่อ หก นั้น เป็นไปตามหลักความผูกพันเฉพาะตัวของคู่สัญญา ส่วนความรับผิดชอบที่ หนึ่ง สาม สี่ และ ห้า ที่มีต่อ หก นั้น เป็นไปตามหลักความผูกพันตามสัญญาลำดับรองนั่นเอง

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวเงิน จะพบว่า มีการบัญญัติวิธีการโอนตัวเงินที่ง่ายและสะดวกสอดคล้องกับหลักการดังกล่าว โดยการแยก วิธีการโอนตัวเงินเป็น 2 วิธีตามชนิดของตัวเงิน ได้แก่ ตัวเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน และตัวเงินชนิดผู้ถือ กล่าวคือ

การโอนตัวเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน สามารถทำการโอนได้ด้วยการสลักหลัง และส่งมอบ สำหรับการสลักหลังตัวเงินชนิดระบุชื่อ มี 2 วิธี คือ การสลักหลังเฉพาะ และการสลักหลังลอย

วิธีแรก “การสลักหลังเฉพาะ” คือ การลงลายมือชื่อของผู้โอนและผู้รับโอนด้านหลังตัว เป็นไปตามมาตรา 917 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “อันตัวแลกเงินทุกฉบับถึงแม้ว่าจะมิใช่สั่งจ่ายให้แก่บุคคลเพื่อเขาสังกัดก็ตาม ท่านว่ายอมโอนให้กันได้ด้วยสลักหลังและส่งมอบ”

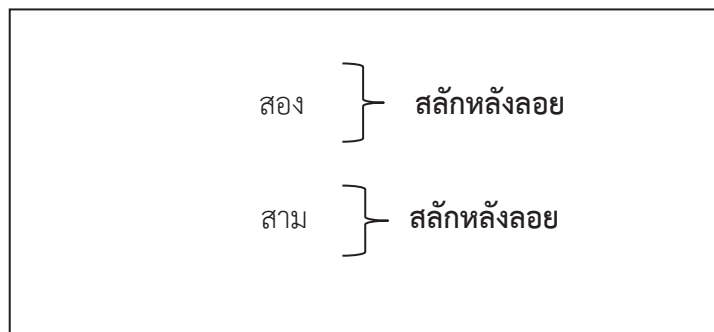
ด้านหลังตั๋วเงิน

ภาพที่ 2 แสดงการสลักหลังเฉพาะ

วิธีที่สอง “การสลักหลังลอย” คือ การลงลายมือชื่อแต่เพียงผู้โอนลงด้านหลังตั๋วเท่านั้น ตามมาตรา 919 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “การสลักหลังยอมสมบูรณ์แม้ทั้งมิได้ระบุชื่อผู้รับประโยชน์ไว้ด้วย หรือแม้ผู้สลักหลังจะมีได้กระทำการไต่ไปกว่าลงลายมือชื่อของตนที่ด้านหลังตั๋วแลกเงินหรือที่ใบประจำต่อก็ยอมฟังเป็นสมบูรณ์ดุจกัน การสลักหลังเช่นนี้ท่านเรียกว่า “สลักหลังลอย”

ด้านหลังตั๋วเงิน

ภาพที่ 3 แสดงการสลักหลังลอย

กรณีการโอนตั๋วเงินชนิดผู้ถือ ทำได้ด้วยการส่งมอบเท่านั้น ตามหลักในมาตรา 918 ที่บัญญัติว่า “ตัวแลกเงินอันสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือนั้น ท่านว่าย่อมโอนไปเพียงด้วยส่งมอบให้กัน” ฉะนั้น ในด้านหลังของตั๋วเงินชนิดนี้จึงไม่มีการลงลายมือชื่อใด ๆ ของผู้โอนและผู้รับโอน ดังเช่นกรณีการโอนตั๋วเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน

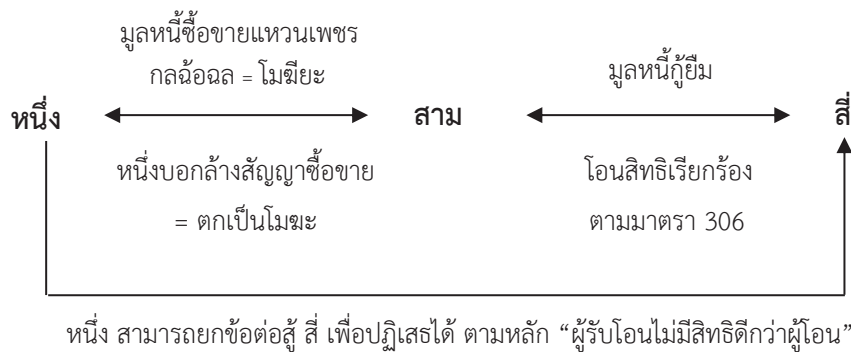
จากหลักการโอนตัวเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงินและชนิดผู้ถือ ที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้รองรับหลักการโอนหนี้ในตราสารเปลี่ยนมือ ที่ต้องทำโดยง่ายและสะดวก ผลจึงทำให้เกิดการสะสมตัวลูกหนี้ในทุก ๆ ครั้งที่มีการโอนตัวเงิน

1.2.3 หลักสุจริตในตราสารเปลี่ยนมือ

หลักสุจริตในตราสารเปลี่ยนมือ ถือว่าเป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่มุ่งคุ้มครองผู้รับโอนตราสารเปลี่ยนมือที่สุจริต เหตุที่ต้องมีหลักการเฉพาะนี้ เพราะว่าการคุ้มครองผู้รับโอนตามหลักกฎหมายทั่วไปไม่สอดคล้องกับสภาพของตราสารเปลี่ยนมือ เนื่องจากคุ้มครองผู้รับโอนในกฎหมายทั่วไปใช้ “หลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” ที่กำหนดว่า หากผู้โอนหนี้ดังกล่าวมาให้ตนมีข้อบกพร่องประการใด อันทำให้ลูกหนี้สามารถยกเป็นข้อต่อสู้เพื่อปฏิเสธความรับผิดได้แล้ว ลูกหนี้ย่อมยกข้อต่อสู้ที่มีกับผู้โอนขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้เช่นเดียวกัน ซึ่งเมื่อนำมาใช้กับตราสารเปลี่ยนมือย่อมมีข้อจำกัด เนื่องจากว่าการโอนตราสารเปลี่ยนมือมีคู่สัญญาที่อยู่ห่างไกลออกไป และไม่ได้ทราบถึงความบกพร่องแห่งสิทธิในตราสารนั้น จึงเป็นการไม่ยุติธรรมเลย หากจะให้ลูกหนียกข้อต่อสู้เฉพาะตัวขึ้นต่อสู้กับผู้รับโอนที่สุจริตได้²⁹

ตัวอย่าง หาก สาม ทำกลฉ้อฉลหลอกขายแหวนเพชรปลอมให้แก่ หนึ่ง หนึ่ง หลงเชื่อจึงได้ซื้อไว้ในราคา 100,000 บาท โดยตกลงชำระราคาให้ในอีก 10 วันข้างหน้า และ สาม ได้โอนสิทธิเรียกร้องในหนี้เงินตามสัญญาซื้อขายดังกล่าวให้แก่ สี่ เพื่อเป็นการชำระราคาสินค้าที่ สาม เป็นหนี้ สี่ โดยได้ทำเป็นหนังสือและบอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องดังกล่าวเป็นหนังสือไปยังหนึ่ง ลูกหนี้แล้ว ต่อมา หนึ่ง ทราบความจริงว่าตนถูกกลฉ้อฉล จึงบอกกล่าวโมฆียกรรมดังกล่าว เมื่อครบกำหนด สี่ จึงใช้สิทธิเรียกร้องให้ หนึ่ง ลูกหนี้รับผิดชอบโดยอ้างว่าตนรับโอนสิทธิเรียกร้องมาจาก สาม โดยสุจริต เช่นนี้ หนึ่ง สามารถยกข้อต่อสู้ที่ตนมีต่อ สาม ขึ้นต่อสู้ สี่ ได้หรือไม่

²⁹ สหชน รัตนไพจิตร, กฎหมายว่าด้วยตราสารเปลี่ยนมือ, หน้า 11.

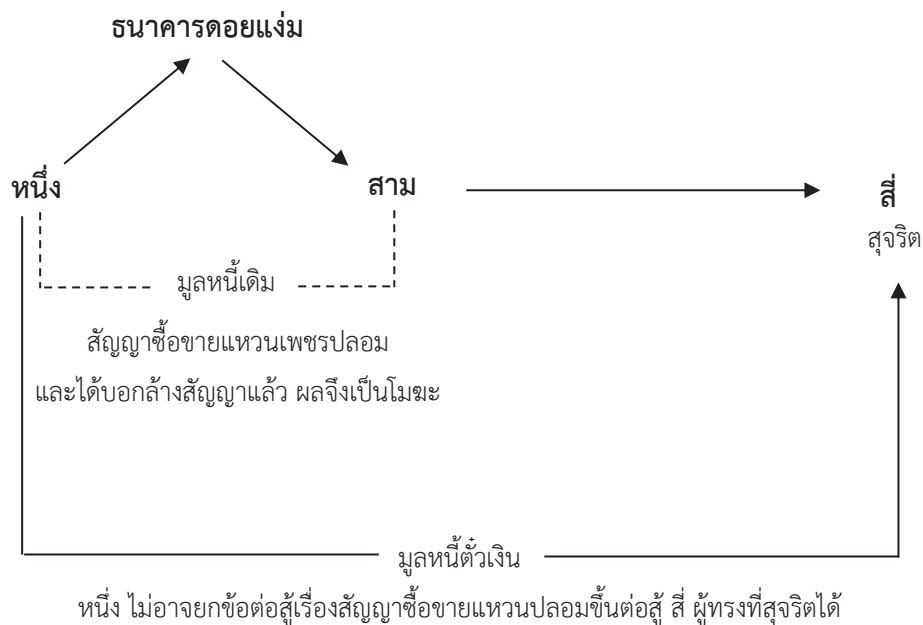
ผังตัวอย่างที่ 14 แสดงหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว จะเห็นได้ว่า หนึ่ง สามารถยกข้อต่อสู้ดังกล่าวขึ้นต่อสู้ สี่ ได้ว่าตนไม่ต้องชำระเงินค่าแหวนเพชรปลอมให้แก่ สาม เมื่อ สาม โอนสิทธิดังกล่าวให้ สี่ ตนจึงไม่ต้องชำระเงินให้แก่ สี่ เนื่องจาก สี่ เป็นผู้รับโอนจึงไม่มีสิทธิดีกว่า สาม ผู้โอน แม้ สี่ จะได้รับโอนมาโดยสุจริตหรือไม่ก็ตาม ตามหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

แต่อย่างไรก็ดี ในขณะที่มีการโอนสิทธิเรียกร้องในตราสารเปลี่ยนมือ จะนำหลักสุจริตมาใช้ กล่าวคือ หากผู้รับโอนตราสารเปลี่ยนมือได้รับโอนไว้โดยถูกต้องตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด โดยการได้รับส่งมอบสำหรับตราสารชนิดผู้ถือ หรือรับการสลักหลัง และส่งมอบสำหรับตราสารชนิดระบุชื่อ และไม่ทราบถึงความบกพร่องแห่งสิทธิของผู้โอนแล้ว ผู้รับโอนย่อมได้รับสิทธิตามตราสารนั้นอย่างสมบูรณ์ ซึ่งทำให้เมื่อต่อมาจะพบว่า ผู้รับโอนนั้นได้รับโอนมาจากผู้ที่ไม่สิทธิจะโอนก็ตาม เช่น ตัวเงินชนิดผู้ถือ หากต่อมาถูกขโมยและได้โอนตัวเงินให้แก่ผู้รับโอน และผู้รับโอนรับไว้โดยสุจริต เช่นนี้ เจ้าของที่แท้จริงจะเรียกให้ผู้ทรงคืนตราสารให้ตนไม่ได้ ซึ่งเป็นหลักคุ้มครองผู้รับโอนสุจริต ในตราสารเปลี่ยนมือ อันมีชื่อเรียกว่า “หลักผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน”

ตัวอย่าง หนึ่ง ออกเช็คสั่งธนาคารดอยอ่างแม่ใช้เงินให้ สาม จำนวน 100,000 บาท เพื่อชำระหนี้ค่าแหวนเพชรปลอมที่ถูก สาม หลอกว่าเป็นแหวนเพชรแท้ ต่อมา หนึ่ง ทราบว่าเป็นแหวนเพชรปลอม จึงบอกล้างกลั่นฉ้อฉลให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะและเรียกให้ สาม คืนเช็ค แต่ สาม ไม่ยอมคืนให้ อีกทั้งยังได้สลักหลังโอนเช็คดังกล่าวให้ สี่ โดย สี่ รับสลักหลังเช็คไว้โดยสุจริต หากต่อมา สี่ นำเช็คไปยื่นให้ธนาคารใช้เงิน ธนาคารปฏิเสธการใช้เงิน สี่ จึงใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกให้ หนึ่ง ผู้สั่งจ่ายเช็ค แต่ หนึ่ง ต่อสู้ว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบเช็คเนื่องจากมูลหนี้เดิมอันเป็นมูลเหตุในการออก

เขื่อนี้ตกเป็นโมฆะไปแล้วตนจึงไม่ต้องรับผิดชอบสาม และไม่ต้องรับผิดชอบต่อ สี่ ซึ่งเป็นผู้รับโอนสิทธิมาจากสาม ด้วย เช่นนี้ ข้ออ้างของ หนึ่ง ฟังขึ้นหรือไม่

ผังตัวอย่างที่ 15 แสดงหลักผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน

จะเห็นได้ว่า ข้ออ้างดังกล่าวของ หนึ่ง ย่อมฟังไม่ขึ้น เพราะ สี่ ได้รับโอนมาโดยสุจริต หนึ่ง ผู้ถูกฟ้องในมูลหนี้ตัวเงินนี้จะยกข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคลระหว่างตนกับผู้ทรงคนก่อน ๆ ขึ้นต่อสู้ผู้ทรงโดยสุจริตไม่ได้ ซึ่งเป็นหลักผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอนนั่นเอง

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวเงินแล้ว พบว่ามีบัญญัติที่เกี่ยวกับหลักผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน ในมาตรา 905 วรรคสอง และวรรคสาม และมาตรา 916 กล่าวคือ

(1) ผู้รับโอนตัวเงินมาด้วยวิธีการโอนที่ถูกต้องและโดยสุจริต ไม่ต้องคืนตัวเงินให้แก่ผู้ทรงคนเดิม มาตรา 905 บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 1008 บุคคลผู้ได้ตัวเงินไว้ในครอบครอง ถ้าแสดงให้เห็นปรากฏสิทธิด้วยการสลักหลังไม่ขาดสาย แม้ถึงว่าการสลักหลังรายที่สุดจะเป็นสลักหลังลอยก็ตาม ท่านให้ถือว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อใดรายการสลักหลังลอยมีสลักหลังรายอื่นตามหลังไปอีก ท่านให้ถือว่าเป็นบุคคลผู้ที่ลงลายมือชื่อในการสลักหลัง

รายที่สุดนั้น เป็นผู้ได้ไปซึ่งตัวเงินด้วยการสลักหลังลอย อนึ่ง คำสลักหลังเมื่อขีดฆ่าเสียแล้ว ท่านให้ถือเสมือนว่าไม่มีเลย

ถ้าบุคคลผู้หนึ่งผู้ใด ต้องปราศจากตัวเงินไปจากการครอบครอง ท่านว่าผู้ทรง ซึ่งแสดงให้ปรากฏสิทธิของตนในตัวตามวิธีการดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น หากจำเป็นต้องสละตัว เงินไม่ เว้นแต่จะได้มาโดยทุจริต หรือได้มาด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

อนึ่ง ข้อความในวรรคก่อนนี้ให้ใช้บังคับตลอดถึงผู้ทรงตัวเงินส่งจ่ายให้แก่ผู้ถือด้วย”

จากมาตรา 905 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพิสูจน์ความเป็นผู้ทรงตัวเงินโดยชอบด้วยกฎหมาย จะเห็นได้ว่า หากผู้รับโอนตัวเงินได้รับโอนตัวมาด้วยวิธีการโอนตัวที่ถูกต้องและผู้รับโอนสุจริตแล้ว ผู้รับโอนย่อมกลายเป็นผู้ทรงตัวเงินที่ชอบด้วยกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามหลักผู้รับโอนโดย สุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน หากต่อมามีผู้ทรงคนเดิมที่ทำตัวหลุดมือมาทวงถามตัวคืนจากผู้ทรงคนใหม่ ผู้ทรงคนใหม่ไม่ต้องสละตัวให้แก่ผู้ทรงคนเดิม เพราะได้รับความคุ้มครองตามหลักสุจริต ผู้ทรงคนใหม่ พิสูจน์เพียงว่าตนได้รับโอนตัวมาโดยวิธีการที่ถูกต้องและสุจริตเท่านั้นเอง หลักการดังกล่าวใช้กับตัว เงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงินและชนิดผู้ถือด้วย

ตัวอย่าง หนึ่ง ออกเช็คสั่งธนาคารดอยอ่างมให้ใช้เงิน จำนวน 100,000 บาท แก่ สอง สอง สลักหลังลอยให้แก่ สาม ต่อมา สาม ทำเช็คหาย และ สี่ เก็บได้ สี่ จึงส่งมอบเช็คนี้ เพื่อชำระหนี้ให้แก่ ห้า ห้ารับเช็คไว้โดยสุจริต ห้า จะได้รับความคุ้มครองตามหลักสุจริตหรือไม่

ผังตัวอย่างที่ 16 แสดงหลักสุจริตในตราสารเปลี่ยนมือตามมาตรา 905

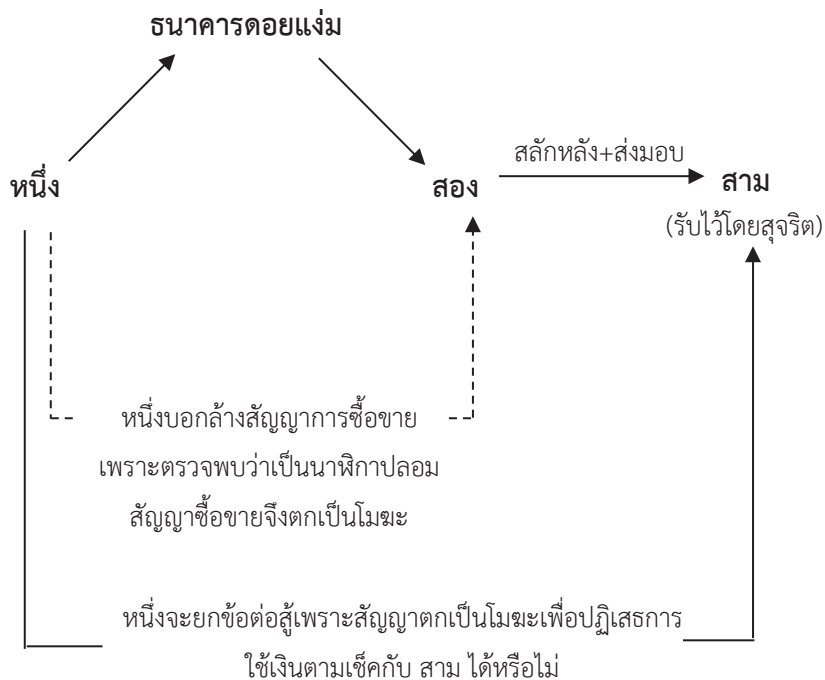
จากข้อเท็จจริงข้างต้น ห้า ย่อมได้รับความคุ้มครองตามหลักสุจริต เพราะ ห้า เป็นผู้ทรงตัว โดยชอบด้วยกฎหมาย ที่ได้รับโอนตัวมาด้วยวิธีการที่ถูกต้อง กล่าวคือ เชื้อค ดังกล่าวเป็นเชื้อกระบุงชื่อ ผู้รับเงิน เมื่อ สอง สลักหลังลอยให้แก่ สาม สาม จะโอนตัวต่อได้ด้วยการสลักหลัง หรือ ส่งมอบก็ได้ แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า สาม ทำเชื้อคหลุมมือ ซึ่ง สี่ เก็บเชื้อคได้และส่งมอบเชื้อคให้แก่ ห้า ห้า รับไว้โดยสุจริต เช่นนี้ ห้า จึงได้รับความคุ้มครองตามหลักสุจริต จึงไม่จำเป็นต้องสละเชื้อคดังกล่าวให้แก่ สาม (ผู้ทรงคนเดิม) กรณีนี้ ทำให้ ห้า (ผู้ทรงคนใหม่) มีสิทธิดีกว่า สาม (ผู้ทรงคนเดิม) ตามมาตรา 905 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 905 วรรคสอง

(2) ข้อต่อสู้ที่อาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคลของลูกหนี้ในตั๋วเงินไม่อาจยกขึ้นต่อสู้ ผู้รับโอนที่สุจริตได้

มาตรา 916 บัญญัติว่า “บุคคลทั้งหลายผู้ถูกฟ้องในมูลตัวแลกเงินหาอาจจะต่อสู้ผู้ทรงด้วย ข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันกันเฉพาะบุคคลระหว่างตนกับผู้สั่งจ่าย หรือกับผู้ทรงคนก่อน ๆ นั้นได้ไม่ เว้นแต่การโอนจะได้มีขึ้นด้วยคบคิดกันฉ้อฉล”

จะเห็นได้ว่า ผู้รับโอนตัวเงินที่สุจริตจะได้รับความคุ้มครองในกรณีที่ถูกหนี้ในตั๋วเงินมีข้อต่อสู้ ที่เกิดจากความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคลของลูกหนี้ในตั๋วเงิน ไม่ว่าจะเป็นข้อต่อสู้ระหว่างตนกับผู้สั่งจ่าย หรือ ตนกับผู้ทรงคนก่อน ๆ เช่น มูลหนี้เดิมเป็นโมฆะ ซึ่งข้อต่อสู้อย่างกล่าวแม้จะยกเป็นข้อต่อสู้เพื่อ ปฏิเสธความรับผิดชอบกับคู่กรณีได้โดยตรงก็ตาม แต่ข้อต่อสู้นั้นไม่อาจจะยกขึ้นต่อสู้กับผู้รับโอนตัวเงิน (ผู้ทรงตัว) ที่สุจริตได้ แสดงให้เห็นว่า ผู้รับโอนตัวเงินที่สุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองนั่นเอง

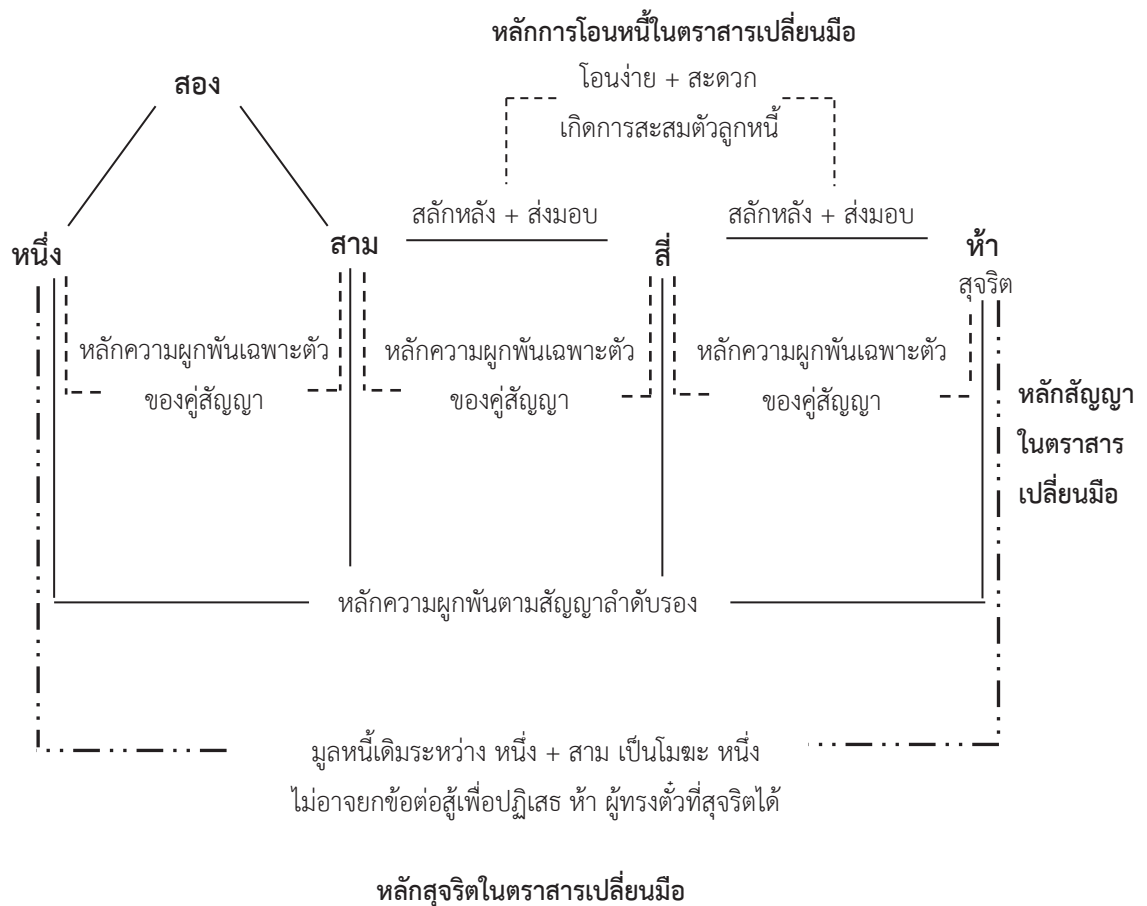
ตัวอย่าง หนึ่ง ออกเช็คสั่งธนาคารดอยแถม ให้เงิน จำนวน 100,000 บาท ให้แก่ สอง เพื่อชำระหนี้ค่านาฬิกา ต่อมา สอง สลักหลังเช็คดังกล่าวให้แก่ สาม สาม รับไว้โดยสุจริต หากข้อเท็จจริงปรากฏว่า หนึ่ง นำนาฬิกาไปตรวจสอบพบว่าเป็นของปลอม และได้บอกกล่าวสัญญาซื้อขายนาฬิกาดังกล่าวกับ สอง ทำให้สัญญาตกเป็นโมฆะ และเมื่อเช็ค ถึงกำหนดใช้เงิน สาม นำเช็คให้ ธนาคารใช้เงิน แต่ธนาคารปฏิเสธการใช้เงิน สาม จึงนำเช็คเรียกเก็บเงินจาก หนึ่ง ผู้สั่งจ่าย เช่นนี้ หนึ่ง จะยกข้อต่อสู้เรื่องสัญญาซื้อขายนาฬิกาที่เป็นโมฆะ ขึ้นปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คได้หรือไม่

ผังตัวอย่างที่ 17 แสดงหลักสุจริตในตราสารเปลี่ยนมือตามมาตรา 916

ข้อเท็จจริงข้างต้น แม้ หนึ่ง จะมีข้อต่อสู้ที่มีต่อ สอง (ผู้โอน) ในเรื่องสัญญาซื้อขายนาฬิกาที่ตกเป็นโมฆะก็ตาม แต่ หนึ่ง ไม่อาจยกข้อต่อสู้ดังกล่าวขึ้นต่อสู้กับ สาม (ผู้รับโอน) โดยสุจริตได้ เพราะ สาม รับโอนเช็คดังกล่าวมาโดยไม่ทราบว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่า หนึ่ง กับ สอง ตกเป็นโมฆะ ดังนั้น สาม จึงควรได้รับความคุ้มครองตามหลักผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่า ผู้โอน หนึ่ง จึงต้องใช้เงินตามเช็คให้แก่ สาม ผู้รับโอนที่สุจริต

จึงกล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับหลักกฎหมายเฉพาะในตราสารเปลี่ยนมือทั้ง 3 หลักการข้างต้นนั้นต่างเป็นหัวใจสำคัญของตราสารเปลี่ยนมือ ซึ่งนำมาสู่การทำความเข้าใจพื้นฐานของกฎหมายตัวเงินต่อไป ดังนั้น ผู้เขียนจึงสรุปความเกี่ยวพันของหลักกฎหมายดังกล่าวได้ดังนี้

ผังตัวอย่างที่ 18 สรุปความเกี่ยวพันของหลักกฎหมายเฉพาะในตราสารเปลี่ยนมือ

1.3 ภาพรวมของกฎหมายตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การจะทำความเข้าใจกฎหมายตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ดี จำเป็นอย่างยิ่งต้องเห็นภาพรวมของกฎหมายตัวเงินว่าครอบคลุมถึงเรื่องใดบ้าง และอยู่ในมาตราใด โดยพิจารณาจากบทบัญญัติที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 ซึ่งเป็นบทบัญญัติในส่วนของเอกเทศสัญญาประเภทหนึ่ง

ตัวเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่ ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน และเช็ค อยู่บรรพ 3 ลักษณะ 21 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเฉพาะ แต่บางเรื่องอาจนำหลักกฎหมายทั่วไปในบรรพ 1

และบรรพ 2 มาปรับใช้บ้าง เช่น การเกิดของตัวเงินเกิดจากการแสดงเจตนาทำนิติกรรมของลูกหนี้ โดยลูกหนี้ประสงค์จะออกตัวเงินให้เจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ซึ่งต้องทำคำเสนอดังกล่าวต่อเจ้าหนี้และเจ้าหนี้ยอมรับโดยทำคำสนองว่าจะรับชำระหนี้ด้วยตัวเงิน³⁰

ผู้เขียน ได้แบ่งภาพรวมของกฎหมายตัวเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ออกเป็น 6 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 หลักกฎหมายตัวเงินส่วนต้น: บทเปิดเสร็จทั่วไป ตั้งแต่มาตรา 898 - 907 (10 มาตรา) เป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่ใช้กับตัวเงินทุกประเภทในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะกล่าวถึงประเภทของตัวเงิน ข้อความที่เขียนลงในตัวเงินได้ คู่สัญญาในตัวเงิน วันผ่อน และใบประจำต่อ

กลุ่มที่ 2 ตัวแลกเงิน มาตรา 908 - 981 (74 มาตรา) เป็นหลักกฎหมายเกี่ยวกับตัวแลกเงิน ซึ่งเป็นตัวเงินประเภทหนึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยมีเนื้อหาตั้งแต่ลักษณะการออกตัว, การโอนตัว, ความรับผิดชอบของผู้สั่งจ่ายและผู้สละหลัง และข้อจำกัดความรับผิด, การรับรอง, การรับอาวัล, การสอดเข้าแก้หน้า, การใช้เงิน, สิทธิไล่เบี้ย, ค่าคัดค้านและคำบอกกล่าว, การสิ้นสิทธิไล่เบี้ย และตัวแลกเงินเป็นสำหรับ

กลุ่มที่ 3 ตัวสัญญาใช้เงิน มาตรา 982 - 986 (5 มาตรา) เป็นตัวเงินประเภทหนึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ลักษณะการออกตัว การโอนตัว ความรับผิดชอบของลูกหนี้ การจดรับรู้ และการนำหลักกฎหมายในเรื่องของตัวแลกเงินมาปรับใช้เท่าที่ไม่ขัดสภาพกับตัวสัญญาใช้เงิน ดังนั้น หากมีความเข้าใจหลักกฎหมายของตัวแลกเงินเป็นอย่างดีแล้ว การศึกษาตัวสัญญาใช้เงินจึงไม่เป็นการยากเลย

กลุ่มที่ 4 เช็ค มาตรา 987 - 1000 (14 มาตรา) เป็นหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเช็ค โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ลักษณะ การออก การโอน การใช้เงินของธนาคาร เช็คขีดคร่อม และการนำหลักกฎหมายของตัวแลกเงินมาใช้เท่าที่ไม่ขัดสภาพของเช็ค ในเรื่องเช็คนี้จะมีธนาคารเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงมีหลักกฎหมายเกี่ยวกับกำหนดเวลาในการนำเช็คไปยื่นให้ธนาคารใช้เงินและบทบาทของธนาคารในการใช้เงินตามเช็คอีกด้วย

กลุ่มที่ 5 อายุความ มาตรา 1001 - 1005 (5 มาตรา) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอายุความในการฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับตัวเงิน ไม่ว่าจะเป็นตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน และเช็ค และการใช้สิทธิในการฟ้องคดีตัวเงินระงับไป ย่อมไม่ตัดสิทธิเจ้าหนี้จะฟ้องให้ลูกหนี้รับผิดชอบตามมูลหนี้เดิม

³⁰ เสาวนีย์ อัครโรจน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน, หน้า 18.

กลุ่มสุดท้าย กลุ่มที่ 6 หลักกฎหมายตัวเงินส่วนท้าย: ตัวเงินปลอม ตัวเงินถูกลักและตัวเงินหาย มาตรา 1006 - 1011 (6 มาตรา) ถือว่าเป็นหลักกฎหมายสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งที่ใช้กับตัวเงินทุกประเภท เนื่องจากเป็นหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับเข้ามาเยียวยากรณีที่ตัวเงินนั้นมีการปลอมลายมือชื่อ หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในตัวเงิน และกำหนดหน้าที่และสิทธิของเจ้าหนี้ผู้ทรงตัวเงิน ในกรณีที่ตัวเงินหายหรือถูกลัก นอกจากนั้นยังมีบทคุ้มครองการใช้เงินของธนาคารโดยสุจริตอีกด้วย

ภาพรวมของกฎหมายตั๋วเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 898 - 1011 (รวม 114 มาตรา)

บทเปิดเสร็จทั่วไป มาตรา 898 - 907	ประเภทของตั๋วเงิน			อายุความ มาตรา 1001 - 1005	ตั๋วเงินปลอม ตั๋วเงินถูกฉ้อ และตั๋วเงินหาย มาตรา 1006 - 1011
	ตั๋วแลกเงิน มาตรา 908 - 981	ตั๋วสัญญาใช้เงิน มาตรา 982 - 986	เช็ค มาตรา 987 - 1000		
— ลักษณะของตั๋วเงิน (มาตรา 898)	— ลักษณะ (มาตรา 908)	— ลักษณะ (มาตรา 982)	— ลักษณะ (มาตรา 987)	— อายุความฟ้องผู้รับรองตั๋วแลกเงิน และผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน (มาตรา 1001)	— ตั๋วเงินปลอม (มาตรา 1006 + 1008)
— ข้อความที่กฎหมายให้เขียนได้ (มาตรา 899)	— รายการในตั๋วแลกเงิน (มาตรา 909, 910, 912, 913)	— รายการในตั๋วสัญญาใช้เงิน (มาตรา 983 - 984)	— รายการในเช็ค (มาตรา 988)	— อายุความผู้ทรง ฟ้องผู้สลักหลัง และผู้สั่งจ่ายตั๋วเงิน (มาตรา 1002)	— การแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในตั๋วเงิน (มาตรา 1007)
— ลูกหนี้ในตั๋วเงิน (มาตรา 900 - 902, 906)	— ดอกเบี้ย (มาตรา 911)	— การนำบทบัญญัติตั๋วแลกเงิน มาใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงิน (มาตรา 985)	— การนำบทบัญญัติในเรื่องตั๋วแลกเงิน มาใช้บังคับกับเช็ค (มาตรา 989)	— อายุความผู้สลักหลังฟ้องไล่เบี้ยตนเอง หรือไล่เบี้ยผู้สั่งจ่าย (มาตรา 1003)	— บทคุ้มครองธนาคารที่ใช้เงินโดยชอบ (มาตรา 1009)
— เจ้าหนี้ในตั๋วเงิน (มาตรา 904 - 905)	— ความรับผิดชอบตามสัญญาของผู้สั่งจ่าย และผู้สลักหลังตั๋วแลกเงิน (มาตรา 914)	— ความรับผิดชอบของผู้ออกตั๋ว (มาตรา 986 วรรคหนึ่ง)	— การยื่นเช็คให้ธนาคารใช้เงิน (มาตรา 990)		— ตั๋วเงินถูกฉ้อ หรือ ตั๋วเงินหาย (มาตรา 1010 - 1011)
— การผ่อนวันใช้เงิน (มาตรา 903)	— ข้อกำหนดลดบิล้าง หรือจำกัดความรับผิด ของผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง (มาตรา 915)	— การจดรับรู้ (มาตรา 986 วรรคสอง)	— การใช้เงินของธนาคาร (มาตรา 991 - 992)	— อายุความอื่น ๆ	
— ใบประจำต่อ (มาตรา 907)	— ข้อต่อสู้ของลูกหนี้ในตั๋วแลกเงิน จะยกขึ้นอ้างต่อผู้ทรงตัวไม่ได้ (มาตรา 916)		— เช็คที่ธนาคารจดรับรอง (มาตรา 993)	— อายุความสะดุดหยุดลง (มาตรา 1004)	
	— การสลักหลังตั๋วแลกเงิน (มาตรา 917 - 926)		— เช็คขีดคร่อม (มาตรา 994 - 1000)	— อายุความตั๋วเงินสิ้นไป ไม่ตัดสิทธิ ผู้ทรงตั๋วเงินฟ้องตามมูลหนี้อื่น (มาตรา 1005)	
	— การรับรอง (มาตรา 927 - 937)				
	— การรับอาวัล (มาตรา 938 - 940)				
	— การใช้เงิน (มาตรา 941 - 949)				
	— การสอดเข้าแก้หน้า (มาตรา 950 - 958)				
	— สิทธิไล่เบี้ย (มาตรา 959, 967 - 974)				
	— คำคัดค้าน (มาตรา 960 - 962)				
	— คำบอกกล่าว (มาตรา 963 - 966)				
	— ตั๋วแลกเงินเป็นสำหรับ (มาตรา 975 - 981)				